

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Nanna Koivuniemi & Salla Rantanen

Lapsiperheiden kokemuksia pienituloisuudesta

Opinnäytetyö
Kevät 2024
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Nanna Koivuniemi & Salla Rantanen

Työn nimi alaotsikoineen: Lapsiperheiden kokemuksia pienituloisuudesta

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2024

Sivumäärä: 75

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten pienituloiset lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Tutkimuksen avulla pyrittiin tuottamaan lisää tietoa siitä, miten lapsiperheet itse kokevat taloudellisen tilanteensa ja sen merkityksen.

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena yhteistyössä Hope ry:n kanssa ja aineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla. Opinnäytetyöhön haastateltiin seitsemää pienituloisen lapsiperheen vanhempaa. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja tutkimus toteutettiin jokaisen haastateltavan anonymiteettiä suojaten koko prosessin ajan. Aineiston analysoinnissa käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, teemoittelua apuna käyttäen.

Tutkimustuloksista nousi esiin taloudellisen tilanteen subjektiivisuus ja monimuotoisuus. Tutkimustulosten mukaan työtilanteella, perhekoolla ja -muodolla sekä omalla asenteella ja asennoitumisella on suuri merkitys taloudelliseen tilanteeseen. Tulosten perusteella taloudellinen tilanne on vaikuttanut moninaisesti myös jokaisen lapsiperheen arkeen ja hyvinvointiin, etenkin mielenhyvinvointiin. Lapsiperheiden arki koettiin ihan tavalliseksi, jota rytmittivät perheen omat rutiinit. Tuloksista korostui myös osallisuus ja osallisuuden kokeminen. Haastateltujen lapsiperheiden vanhemmat kertoivat kokevansa osattomuutta ja ulkopuolisuutta taloudellisen tilanteensa vuoksi. Pienituloisten lapsiperheiden näkökulma tarjoaa syvempää ymmärrystä taloudellisen tilanteen seurauksista ja kokemuksista.

¹ Asiasanat: pienituloisuus, lapsiperhe, hyvinvointi, arki, taloudellinen tilanne

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author/s: Nanna Koivuniemi & Salla Rantanen

Title of thesis: Experiences of low-income families with children

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2024

Number of pages: 75

Number of appendices: 4

The purpose of this thesis was to explore how low-income families with children experience their own economic situation and what significance the economic situation has from perspective of families with children. The objective of the thesis was to provide additional information about how families with children perceive their economic situation and its significance by themselves.

The study was carried out as a qualitative study in collaboration with Hope Ltd. and the material was collected through thematic interviews. For the thesis, seven parents of low-income families with children were interviewed. Participation in the study was entirely voluntary and the study was conducted with the aim of protecting the anonymity of each study. As a method of analysis of the material, we used theory-guiding content analysis by theming.

The results of the study highlighted the subjectivity and diversity of the economic situation. According to the results of the study, the work situation, family structure and form, as well as personal attitudes, have a great influence on the economic situation. According to the results, the economic situation has a variety of effects on the everyday life and well-being of each family with children, especially on mental well-being. The daily routine of families with children was viewed as normal, set by the family's own routines. Inclusion and the experience of inclusion were also highlighted in the results. The parents of the families interviewed told that they felt excluded because of their economic situation. The perspective of low-income families with children provides a deeper understanding of the consequences and experiences of the economic situation.

¹ Keywords: low-income, family with children, well-being, everyday life, economic situation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA.....	9
2.1 Aiheen ja kohderyhmän valinta	9
2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	10
2.3 Aiemmat tutkimukset	11
2.4 Yhteistyötaho Hope ry	14
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	16
3.1 Lapsiperheen määritelmä.....	16
3.2 Maslow'n tarvehierarkia.....	17
3.3 Allardtin hyvinvointiteoria.....	18
3.4 Bronfenbrennerin ekologinen systeemitteoria	19
4 PIENITULOISUUS JA TALOUDELLINEN TILANNE	20
4.1 Pienituloisuus	20
4.2 Lapsiperheiden toimeentulo ja taloudellinen tilanne	21
5 HYVINVOINTI	25
5.1 Hyvinvoinnin määritelmä	25
5.2 Hyvinvoinnin ulottuvuudet	27
5.3 Mielen hyvinvointi.....	28
5.4 Lapsiperheiden ja lasten hyvinvointi.....	30
6 ARKI.....	32
6.1 Arjen määritelmä	32
6.2 Lapsiperheiden arki.....	33
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
7.1 Laadullinen tutkimus	37
7.2 Aineistonkeruumenetelmä.....	38

	5
7.3 Aineiston analysointi.....	40
7.4 Luotettavuus ja eettisyys	42
8 TUTKIMUSTULOKSET	46
8.1 Lapsiperheiden elämäntilanne.....	46
8.2 Taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin.....	51
8.3 Taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden arkeen	55
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	58
10 POHDINTAA	63
LÄHTEET	67
LIITTEET	75

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Tutkimusongelma, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	11
Kuvio 2. Hope ry:n asiakaskunta.	15
Kuvio 3. Ihmisen perustarpeet Maslow'n tarvehierarkian mukaan.	17
Kuvio 4. Hyvinvointiteoria Allardtin (1976) mukaan.....	18
Kuvio 5. Bronfenbrennerin systeemitasot.	19
Kuvio 6. Pienituloisuuden jakautuminen 2010–2021.	21
Kuvio 7. Hyvinvoinnin keskeinen jako.	26
Kuvio 8. Mielenterveyden käsi.	29
Kuvio 9. Esimerkki perheen rutiineista ja niiden aikataulutuksesta.	35
Kuvio 10. Tutkimusspiraali.....	36
Kuvio 11. Opinnäytetyön prosessi ja eteneminen.	38
Kuvio 12. Opinnäytetyön pää- ja alateemat.	39
Kuvio 13. Lapsiperheiden elämäntilanne.	50
Kuvio 14. Lapsiperheiden hyvinvointi.....	55
Kuvio 15. Lapsiperheiden arki.....	57
Kuvio 16. Tutkimustulokset tiivistettynä.	61
Taulukko 1. Lapsiperheiden määrä Suomessa 2020–2022.....	17

1 JOHDANTO

Lasten hyvinvointi Suomessa liittyy vahvasti eriarvoistumiseen (Hakovirta ja Kallio, 2020, s. 7–8). Köyhissä kotitalouksissa asuvien määrä Suomessa on kasvanut 1990–2010 välisenä aikana merkittävästi, joka on vaikuttanut myös taloudelliseen hyvinvointiin heikentävästi. Eriarvoisuuden lisääntyminen, pienten lasten vanhempien työmarkkina-aseman epävakautuminen, sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluiden heikentyminen sekä varhaiskasvatusta oikeuden rajaaminen ovat voineet osaltaan vahvistaa huono-osaisten ylisukupolvisten ketjujen lisääntymistä. Tällaisella voi olla hyvin pitkän ajan seurauksia, koska lapsena koetulla huono-osaisuudella ja köyhyydellä on hyvin monenlaisia vaikutuksia yksilön elämään niin lapsuudessa kuin myöhemmin aikuisuudessakin.

Monet lapsiperheet elävät jo nyt hyvin niukasti ja vähäisillä tuloilla (Kansaneläkelaitos (Kela), 2024a). Monien viimeinen oljenkorsi ja apu on sosiaaliturvaan kuuluva perustoimeentulotuki, eikä sekään välttämättä ole riittävä, jolla pystyisi kustantamaan kaikki lapsiperheen kulut. Perustoimeentulotuki on viimesijainen etuus, jota voi saada, mikäli tulot ja varat eivät riitä kattamaan jokapäiväisiä menoja. Vuonna 2024 sosiaaliturvaan tullaan kohdistamaan poikkeuksellisen paljon leikkauksia. Sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten myötä tuleamme aivan uudenlaisten tilanteiden eteen, jossa pienituloisten taloudellinen tilanne heikentyy entisestään.

Sosiaaliturvan leikkausten merkitykset ja seuraukset lapsiperheille voivat olla todella radikaaleja. Ne voivat aiheuttaa monelle perheelle ja lapselle elinikäiset seuraukset ja arvet esimerkiksi kiusaamisen, pelon, kuormituksen ja jokapäiväisen selviytymisen muodossa, aiheuttaen koko yhteiskunnalle lisää kustannuksia vielä pitkienkin aikojen päästä. Sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset voivat osaltaan rikkoa myös ihmisoikeuksia ja perustuslakia, sillä perustuslaissa (Perustuslaki 731/1999, 2 luku, 19§) todetaan, että jokaisella on oikeus sosiaaliturvaan. Jokaisella on myös oikeus tarvittavaan toimeentuloon ja huolenpitoon, mikäli ei itse kykene saavuttamaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni -raportin (Vinberg, 2023, s. 12) mukaan sosiaaliturva on todella suuri ja merkittävä tulonlähde pienituloisissa perheissä. Raportin mukaan sosiaaliturvaa kuvataan esimerkiksi monissa perheissä toimeentulon turvaajana.

Vuoden 2023 Sosiaalibarometrin (Londén ym., 2023, s. 35) mukaan Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on helmikuussa 2023 linjannut Suomen sosiaaliturvan olevan liian alhaisella tasolla, josta on huomautettu Suomea aikaisemminkin vähimmäisetuuskien tason riittämättömyyden vuoksi. Tämä huomautus koski esimerkiksi vähimmäismäärisiä etuuksia kuten sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, työttömyysturvaa ja toimeentulotukea. Komitean mukaan kyseiset etuudet eivät takaa tuen saajan perustarpeiden täyttymistä Euroopan sosiaalikirjan edellytysten mukaisesti, jos näiden etuuksien tasoa arvioidaan suomalaisten keskituloihin. Vuonna 2024 Kelan etuuksiin on kuitenkin kohdistumassa tavallista enemmän muutoksia leikkausten muodossa. Kelan (2023) mukaan muutosten kohteeksi joutuvia etuuksia ovat muun muassa työttömyysturva, yleinen asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Leikkaukset kohdistuvat esimerkiksi etuuksien lapsikorotuksiin, suojaosiin ja ansiotulovähennyksiin, perusomavastuuseen, korvausprosenttiin sekä hyväksyttäviin asumismenoihin. Lisäksi yleisen asumistuen maksaminen omistusasuntoihin päättyy vuonna 2025. Vuodelle 2024 on kaavailtu myös muita muutoksia eri etuuksiin kohdistuen, jotka tulevat eduskunnan käsittelyyn kevään 2024 aikana.

Toteutimme opinnäytetyön Hope ry:n kanssa yhteistyönä. Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää, miten lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda pienituloisten lapsiperheiden näkökulmaa ja ääntä esille sekä saada heiltä mahdollisia kehitysideoita oman taloudellisen tilanteensa parantamiseksi. Opinnäytetyömme alussa käymme läpi työmme taustoja, tutkimuskysymyksiä, tavoitteita ja tarkoitusta sekä esittelemme yhteistyötahoamme. Teoriaosuudessa avaamme keskeisiä käsitteitä ja teorioita sekä käymme läpi opinnäytetyömme näiden yhteyttä opinnäytetyömme aiheeseen. Tutkimuksen toteutuksessa avaamme meidän opinnäytetyömme prosessia, esittelemme käyttämämme tutkimus-, aineistonkeruu- ja analysointimenetelmät. Käymme läpi myös tutkimuksemme eettisyyttä ja luotettavuutta. Opinnäytetyömme lopussa esittelemme vielä tutkimuksemme tuloksia, johtopäätöksiä ja pohdintaa. Pohdinnassa peilaamme koko opinnäytetyömme prosessia sosionomin kompetensseihin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Tässä osiossa käymme läpi opinnäytetyön taustoja ja lähtökohtia. Käymme läpi sitä, miten päädyimme valitsemaan opinnäytetyön aiheeksi pienituloisuuden ja taloudellisen tilanteen merkityksen lapsiperheiden näkökulmasta, mitkä ovat opinnäytetyömme tavoitteet sekä kerromme opinnäytetyön yhteistyötahosta ja yhteistyöstämme. Käymme läpi myös aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia aiheesta ja niiden vaikutusta tähän työhön.

2.1 Aiheen ja kohderyhmän valinta

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi pienituloisuuden ja taloudellisen tilanteen merkityksen lapsiperheiden näkökulmasta. Päädyimme aiheeseen, koska pienituloisuus ja taloudellisen tilanteen merkitys sekä näihin vaikuttavat tekijät kiinnostivat meitä ja ovat tärkeässä roolissa omien töidemme kautta. Halusimme laajentaa omaa ymmärrystämme sekä näkemystämme aiheesta. Näimme opinnäytetyön kautta tähän oivan tilaisuuden. Aiheen valintaan vaikutti tietysti myös se, että lapsiperheiden tilanteet ovat olleet viime aikoina paljon esillä esimerkiksi sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten vuoksi, jonka vaikutukset ovat yksilölle, yhteisölle ja koko yhteiskunnalle merkittäviä.

Kohderyhmän valinta tapahtui melko helposti. Meitä molempia kiinnostaa eniten tulevaisuudessa työskennellä lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa, joten mielestämme lapsiperheet olivat luonnollinen valinta kohderyhmäksi. Kohderyhmä sopi myös hyvin valitsemaamme aiheeseen ja tuki sosiaaliturvan leikkausten merkityksen ajankohtaisuutta, sillä useat lapsiperheet ovat taloudellisesti heikoimmassa asemassa yhteiskunnassa. Sosiaaliturvaan kohdistetut leikkaukset ovat merkittäviä pienituloisille lapsiperheille ja osaltaan lisäävät lapsiperheköyhyyttä (Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), 2023; Lapsi- ja perhepolitiikkasuositus, 2021). Lapsiperheköyhyydellä ja pienituloisten taloudellisen tilanteen heikentymisellä voi olla elämän mittaisia vaikutuksia niin yksilön, yhteisön kuin koko yhteiskunnankin tulevaisuuden kannalta. Tällaisia vaikutuksia voivat esimerkiksi olla yksilöiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja osallisuuden heikentyminen, yhteiskunnan palveluiden ja järjestelmien ruuhkautuminen ja kuormittuminen sekä yhteiskunnan resurssien kasvaminen ja talouden velkaantumisen kasvaminen. Perheiden lisääntyvät taloudelliset vaikeudet voivat heijastua myös perheiden lasten elämään ja hyvinvointiin hyvin

pitkäkestoisesti (MLL, 2023; Lapsi- ja perhepolitiikkasuositus, 2021). Sosiaaliturvan leikkaukset pakottavat taloudellisissa vaikeuksissa elävät perheet turvautumaan toimeentulotukeen pitkäaikaisesti. Pitkäaikainen toimeentulotuen saanti suurentaa myös riskiä jäädä ilman toisen asteen tutkintoa, saada maksuhäiriömerkintä ja jäädä työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle. Näillä on merkittäviä vaikutuksia myös julkiseen talouteen.

Halusimme tutkia, mitä lapsiperheet itse ajattelevat taloudellisesta tilanteestaan ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Halusimme kuulla erityisesti lapsiperheiden omia näkemyksiä ja ajatuksia tilanteesta.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, miten lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyömme tavoitteena on saada lisätietoa pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyössämme kerätään tietoa lapsiperheiltä haastatteluiden avulla. Haastatteluiden tavoitteena on tuoda pienituloisten lapsiperheiden näkökulmaa ja ääntä esiin sekä saada heiltä mahdollisia kehitysideoita oman taloudellisen tilanteensa parantamiseksi.

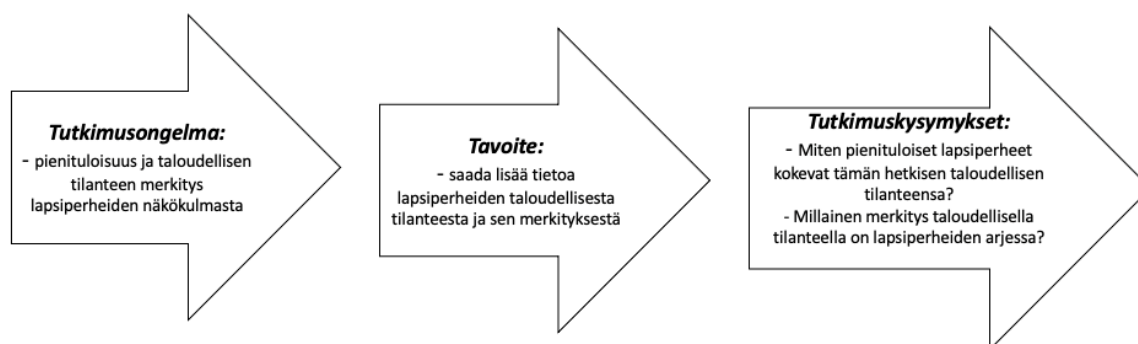
Haluamme nostaa tätä aihetta esille ja tutkia, koska monet lapsiperheet joutuvat elämään hyvin niukasti ja karsimaan kaikesta mahdollisesta kuten lasten harrastuksista, vaatteista ja ruuasta. Nämä ovat sellaisia asioita, jotka vaikuttavat hyvin pitkäaikaisesti muun muassa lasten ja nuorten hyvinvointiin, yksinäisyyteen, liikkumattomuuteen, masennukseen ja mahdollisesti jopa kiusaamiseen. Tällaiset asiat lisäävät yhteiskunnassa myös esimerkiksi eriarvoisuutta, yleistä pahoinvointia sekä lisäävät osaltaan myös koko yhteiskunnan kustannuksia.

Asetimme opinnäytetyöllemme seuraavanlaiset tutkimuskysymykset, joihin halusimme saada vastauksia suorittamamme tutkimuksen avulla:

1. Miten lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa?
2. Millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta?

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheiden näkökulmasta ja nimenomaan lapsiperheiden ajatuksista ja näkemyksistä. Aihe on tällä hetkellä todella ajankohtainen ja tunteita herättävä sosiaaliturvan leikkausten vuoksi. Kukaan ei todellisuudessa tiedä, miten leikkaukset tulevat vaikuttamaan kaikista heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, heidän hyvinvointiinsa ja koko yhteiskuntaan.

Alla olevassa kuviossa 1 kuvataan opinnäytetyömme tutkimusongelma eli pienituloisuus ja taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden näkökulmasta, tavoite eli saada lisätietoa lapsiperheiden taloudellisesta tilanteesta ja sen merkityksestä ja tutkimuskysymykset, jotka ovat: miten pienituloiset lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta.

Kuvio 1. Tutkimusongelma, tavoite ja tutkimuskysymykset.

2.3 Aiemmat tutkimukset

Lasten hyvinvointia tutkitaan paljon ja siitä tuotetaan jatkuvasti tietoa. Aiheesta on kuitenkin niukasti saatavilla subjektiivista tietoa (Lahtela, 2022). Myös lapsiperheköyhyyttä, lapsiköyhyyttä, huono-osaisuutta ja köyhyyttä lapsiperheissä on tutkittu hyvin paljon. Aiheesta on tehty esimerkiksi erilaisia tutkimuksia, artikkeleita, blogikirjoituksia, kirjoja ja opinnäytteitä eri tahojen toimesta. Pienituloisuutta ja taloudellisen tilanteen merkitystä lapsiperheissä on kuitenkin tutkittu melko vähän, etenkin nyt vuonna 2024 sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvien leikkausten näkökulmasta. Tämän vuoksi opinnäytetyömme aihe on hyvin oleellinen ja merkittävä. Aikaisemmat tutkimukset ovat kuitenkin oleellinen osa opinnäytetöitä. Aikaisemmat tutkimukset antavat paljon tärkeää tietoa ja luovat pohjan tutkimukselle. Useimmat aikaisemmat tutkimukset ovat olleet laadullisia eli kvalitatiivisia

tutkimuksia. Useat haastattelut olivat toteutettu perheiden, kolmannen sektorin tai sosiaalialan työntekijöiden näkökulmasta. Löytämämme tutkimukset kohdistuvat kuitenkin aikaan ennen sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvia leikkauksia.

Kirjalainen (2023) on tehnyt opinnäytetyön lapsiperheiden köyhyyskokemuksista. Opinnäytetyössä tutkittiin, millaisia kokemuksia lapsiperheiden köyhyydestä keskustelupalstoilla esitetään. Opinnäytetyön tavoitteena on nostaa esiin perheiden omia kokemuksia köyhyydestä lasten, vanhempien ja lapsiperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille sekä kaikille asiasta kiinnostuneille. Kirjalainen keräsi aineistonsa Vauva.fi-keskustelufoorumilta. Aineisto muodostui 101 kommentista, jotka kerättiin 19 eri keskusteluketjusta. Tutkimuksista nousi esiin lapsiperheiden köyhyyskokemusten vahva vuorovaikutus ympäröivään sosiaaliseen ympäristöön ja yhteiskuntaan. Erilaiset elämäntilanteet, kuten esimerkiksi yksinhuoltajuus, näyttivät vaikuttavan köyhyyden kokemiseen. Köyhät vanhemmat kokivat voimattomuutta ja huolta lasten elämästä. Aineistossa kuitenkin korostui lapsiperheiden köyhyyden kokemuksen vaihtelevuus ja sidosteisuus moniin asioihin.

Turunen (2023) on tehnyt opinnäytetyön, jossa kuvataan perheiden kokemuksia köyhyydestä vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyössä tuotetaan tietoa myös kolmannen sektorin roolista, etenkin seurakunnasta köyhyyskokemusten lieventäjänä. Turunen tutkii opinnäytetyössään sitä, millaisia erityispiirteitä lapsiperheköyhyyden kokemuksiin liittyy ja millainen rooli on kolmannen sektorin toimijalla, erityisesti seurakunnalla, köyhyyskokemusten poistamisessa tai niiden lievittämisessä. Turunen keräsi aineiston puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla Webropol-kyselynä. Tutkimuksen avulla selvisi, että köyhyyskokemukset ovat hyvin merkittäviä perheille ja liittyvät moniin elämän osa-alueisiin. Vaikka köyhyydellä oli negatiivisia ja leimaavia vaikutuksia, perheillä oli paljon arkielämän selviytymistä kannattelevia voimavaroja ja resilienssiä. Tutkimuksen avulla selvisi myös, että vähävaraisuus vahvisti perheiden kestäväen kehityksen näkökulmaa, joka jatkui parantuneesta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Seurakunnan rooli näyttäytyi perheille turvana sekä toivon ja tulevaisuuden näkökulmana.

Niemelä (2022) on tehnyt pro gradu -tutkielman, jossa hän tarkastelee huono-osaisuutta köyhien lapsiperheiden vanhempien kertomusten pohjalta sekä Hope ry:n asiakasperheissä koettua häpeää. Pro gradussa tutkittiin sitä, millaista on huono-osaisuus, joka saa vanhemmat hakemaan perheilleen apua vapaaehtoisjärjestöltä, miten vanhemmat

perustelevat avun ansaitsemista ja millaisia häpeän kokemuksia avun hakemisesta on aiheutunut. Niemelä käytti aineistonaan vuonna 2018 Hope yhdessä & yhteisesti ry:n asiakasperheilleen tekemää valtakunnallista asiakastyytyväisyyskyselyä. Tarkasteluun rajautui kahden paikallistoimijan saamat vastaukset. Tutkimuksen avulla havaittiin, että taloudelliset vaikeudet eivät yksinään aiheuta lapsiperheiden huono-osaisuutta, vaan niiden lisäksi perheissä on erilaisia terveydellisiä vaikeuksia ja sosiaalisia haasteita. Nämä kaikki yhdessä estävät pois pääsemisen huono-osaisesta asemasta. Tutkimuksessa selvisi myös, että vapaaehtoisjärjestöiltä saatu apu on lieventänyt ja poistanut köyhältä näyttämisen ja lasten tarpeiden tyydyttämisessä epäonnistumisen aiheuttamaa häpeää.

Vinberg (2023) on tehnyt Pelastakaa Lapset ry:lle Lapsen ääni 2023-raportin. Tutkimuksessa kuvataan kokemuksia perheen pienituloisesta elämäntilanteesta, arjen vaikeuksista ja hyvinvoinnin vaarantumisesta. Aineisto kerättiin kyselyn avulla, johon vastaamalla lapset ja nuoret kertovat elämästään, arjestaan ja kokemuksistaan. Kyselyn avulla lapset saivat kertoa, millaista on elää lapsuutta ja nuoruutta maailmassa, jossa on takana koronapandemia, meneillään pitkittynyt sota Euroopassa sekä merkittävä inflaatio ja elinkustannusten nousu, jotka kaikki näkyvät ja tuntuvat myös lasten arjessa. Tutkimuksessa selvisi, että lasten ja nuorten tilanteet ovat hankaloituneet, peruselämisen mahdollisuudet kaventuneet ja mielenterveyden haasteet vaikeutuneet viime vuoteen verrattuna. Haasteellinen maailmantalouden tilanne ja hintojen nousu ovat aiheuttaneet lapsille luottamuksen puutetta ja epävarmuutta siitä, kantaako elämä tulevaisuudessa.

Riihelä ja Tupelin (2020) ovat tehneet opinnäytetyön vähävaraisuuden merkityksestä lapsiperheiden hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää vähävaraisten lapsiperheiden onnellisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksia Porvoon suomalaisen seurakunnan alueella. Riihelä ja Tupelin keräsivät aineiston sähköisen Webropol-kyselytutkimuksen avulla. Kysely lähetettiin 185:lle Porvoossa asuvalle lapsiperheen huoltajalle, joista 31 huoltajaa vastasi. Tutkimuksen mukaan lapsiperheissä koettu vähävaraisuus ei ole suoraan yhteydessä perheiden koettuun hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Vähävaraisuuden koettiin rajoittavan perheiden toiminnan ja valintojen mahdollisuutta, mutta lapsiperheiden hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemuksista löytyi myös yhteisiä tekijöitä perheiden tueroista riippumatta. Tuloksista nousee esiin Porvoon suomalaisen seurakunnan toiminnan merkitys lapsiperheiden arjessa.

Aiemmissä tutkimuksissa nousee esiin taloudellisen tilanteen ja vähävaraisuuden merkitykset esimerkiksi lapsiperheiden arkeen, hyvinvointiin, onnellisuuteen sekä se, millaisia vaikutuksia ja seurauksia huono-osaisuudella ja köyhyydellä ylipäätään on. Aiempien tutkimusten perusteella lasten ja nuorten tilanteet ovat hankaloituneet entisestään, peruselämissen mahdollisuudet kaventuneet ja mielenterveyden haasteet vaikeutuneet. Aiemmissä tutkimuksissa esiin nousseet teemat ovat myös hyvin samankaltaisia kuin meidän opinnäytetyössämme, jonka vuoksi teemat mielestämme tukivat hyvin teoriaosuuttamme.

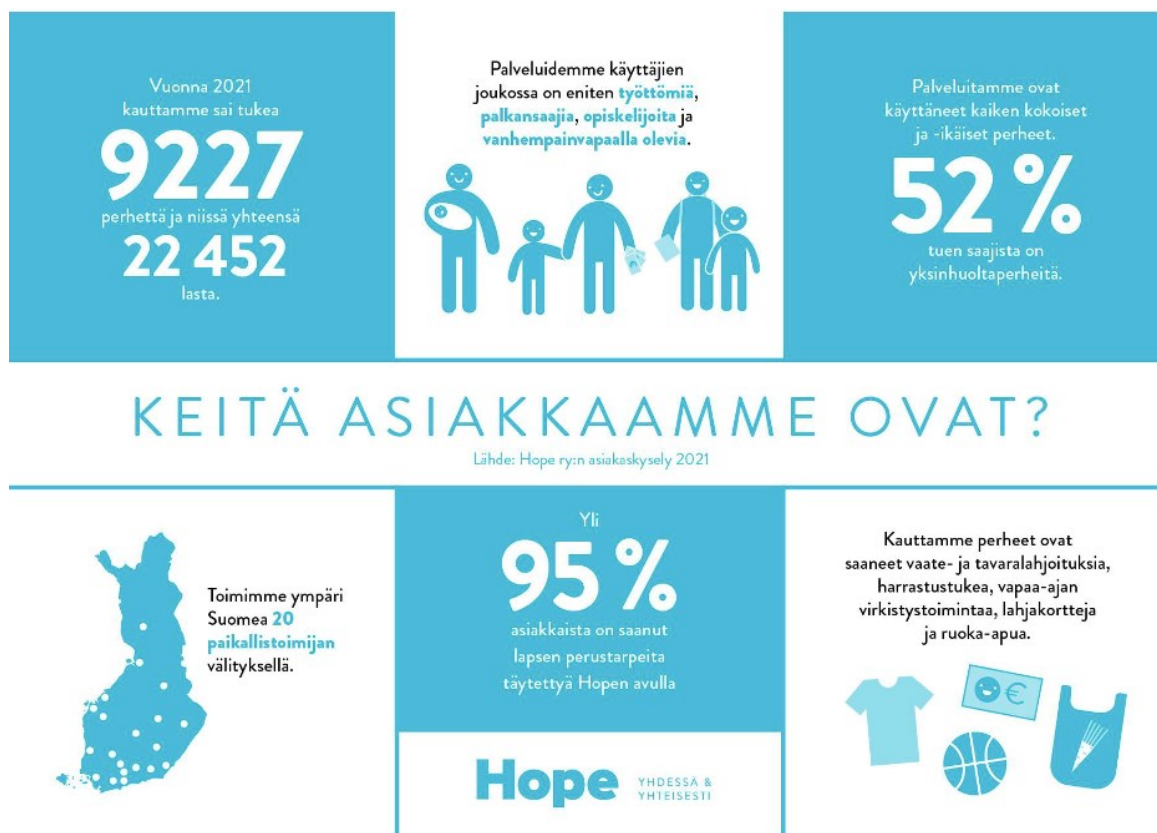
2.4 Yhteistyötaho Hope ry

Kansalaisaktiivisuus luo mukanaan yhteiskuntaan sosiaalista pääomaa (Möttönen & Niemelä, 2005, s. 68). Sosiaalisella pääomalla on terveyttä, toimintakykyisyyttä ja sosiaalisuutta edistäviä vaikutuksia. Voidaan siis sanoa kansalaisyhteiskunnalla olevan itseisarvoa, mutta samalla se tuottaa taloudellista hyötyä erilaisten sosiaalisten ongelmien ja sairauksien vähentämisessä ja ehkäisyssä. Tämä vähentää osaltaan myös sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelutarvetta ja käyttöä, jolloin resursseja vapautuu muualle.

Lapsiperheille on tarjolla paljon konkreettista apua ja tukea kolmannen sektorin taholta. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan kansalaisten yhteiskunnallista ja vapaata toimintaa kuten erilaisten järjestöjen ja yhdistysten toimintaa ja tärkeiksi koettujen asioiden viemistä eteenpäin (Forss & Vattula-Pimiä, 2014, s. 15). Työn yhteistyötahona toimii Hope ry. Hope ry on vuonna 2009 perustettu vapaaehtoisjärjestö, joka on saanut alkunsa tavallisten äitien ajatuksesta auttaa lapsia ja lapsiperheitä tavaralahjoitusten ja harrastusmahdollisuuksien tarjoamisella vähävaraisille perheille (Hope, 2023). Hope ry on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestötaho, joka toimii eri puolilla Suomea paikallistoimijoiden välityksellä. Hope ry:n tarkoituksena on auttaa lapsia ja lapsiperheitä keräämällä ja jakamalla vaatteita ja tavaroita, tukemalla lasten ja nuorten harrastuksia sekä mahdollistamalla iloa ja elämyksiä vapaa-ajalle.

Hope ry:n asiakaskunta on hyvin laaja. Asiakaskuntaan kuuluvat kaikenikäiset ja kaikissa elämäntilanteissa olevat perheet (Hope, 2023). Hope ry:n palveluiden käyttäjistä suurin osa kuitenkin koostuu työttömistä, palkansaajista, opiskelijoista ja vanhempainvapaalla olevista, joista 52 % olivat yksinhuoltajaperheitä. Kaiken kaikkiaan Hope ry tuki vuonna

2021 yhteensä yli 9000 perhettä, joissa oli yhteensä 22 000 lasta. Alla olevassa kuviossa 2 on havainnollistettu tarkemmin Hope ry:n asiakaskuntaa.

Kuvio 2. Hope ry:n asiakaskunta (Hope ry, 2023).

Halusimme tutkia pienituloisia lapsiperheitä ja tiesimme Hope ry:n toimivan laajasti pienituloisten perheiden apuna ja tukena monin eri tavoin. Olimme yhteydessä Hope ry:hyn ja he osoittivat kiinnostusta aiheitamme kohtaan, jonka seurauksena päädyimme suunnittelemaan yhteistyötä. Tavoitteenamme oli tutkia pienituloisuutta ja taloudellisen tilanteen merkitystä lapsiperheiden näkökulmasta. Haastateltavat tutkimukseen saimme Hope ry:n kautta. Tutkimuksen avulla Hope ry saa arvokasta tietoa pienituloisuudesta sekä lapsiperheiden ajatuksia ja näkemyksiä aiheesta. Hope ry voi käyttää tutkimustuloksia opinnäytetyön kautta halutessaan hyödyksi myös oman toimintansa kehittämiseen.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

Tässä opinnäytetyössä tutkimme lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia Allardtin hyvinvointiteorian ulottuvuuksien elintason, yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen kautta, Maslow'n tarvehierarkian eli perustarpeiden täyttymisen kautta sekä Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian eli sosiaalisen ympäristön kautta. Pyrimme tutkimaan, miten nämä osa-alueet vaikuttavat lapsiin ja lapsiperheiden hyvinvointiin. Nämä teoriat ovat toisiaan täydentäviä teorioita, jotka luovat perustan hyvinvoinnin ulottuvuuksille. Maslow'n tarvehierarkia tarjoaa laajasti näkökulmia tutkimustulosten tarkasteluun sekä aiheen laajempaan ymmärtämiseen. Allardtin hyvinvointiteorian yhteys opinnäytetyömme aiheeseen korostuu erityisesti hyvinvoinnin teeman kohdalla. Lähestyessä hyvinvoinnin teemaa osana opinnäytetyön aihetta on hyvä pohtia, mikä on taloudellisen tilanteen merkitys jokaisella Allardtin jaottelulla kolmella eri hyvinvoinnin tasolla. Nämä teoriat luovat hyvät lähtökohdat opinnäytetyömme tutkimukselle, koska taloudellisen tilanteen merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on suuri. Työssä käytimme myös muutamia hyvin keskeisiä käsitteitä. Tässä osiossa avaamme näitä teorioita ja keskeisiä käsitteitä tarkemmin.

3.1 Lapsiperheen määritelmä

Maailmassa on olemassa hyvin paljon erilaisia perheitä ja perhemuotoja kuten ydinperhe, yksinhuoltajaperhe, uusperhe, adoptioperhe, sijaisperhe, monikkoperhe, sateenkaari-perhe, vammaisten lasten tai vanhempien perheet, leskien, eronneiden tai omasta tahdostaan yksin lapsen saaneiden perhe sekä eri kulttuuritaustoista tulevat ja usean kulttuurin perheet (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2023b).

Tässä työssä tarkastelemme pienituloisuutta kuitenkin nimenomaan lapsiperheiden näkökulmasta. Lapsiperheellä tarkoitetaan perhettä, johon kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi, joka asuu kotona (Tilastokeskus, i.a.-a). Vuonna 2022 lapsiperheiden yleisin perhemuoto oli avioparin muodostama perhe, joita oli 55 % (THL, 2023b). Vuonna 2022 Suomessa oli kaiken kaikkiaan 1 464 768 perhettä. Koko väestöstä tämä on 71 %. Lapsiperheitä oli 552 034 vuonna 2022. Lapsiperheiden osuus on 37 % koko Suomen väestöstä (THL, 2023b; Tilastokeskus, 2023). Alla olevassa taulukossa 1 on kuvattu lapsiperheiden

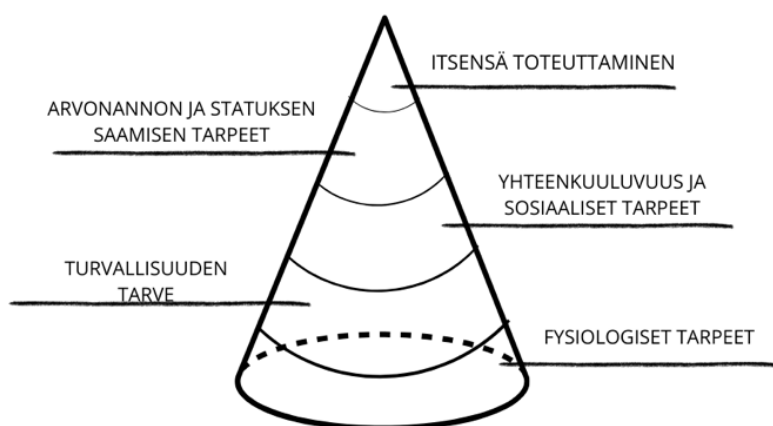
määrä Suomessa viimeisin kolmen vuoden aikana. Taulukosta on nähtävillä lapsiperheiden vähentyminen ja syntyvyyden lasku.

Taulukko 1. Lapsiperheiden määrä Suomessa 2020–2022 (Tilastokeskus, 2023).

	Lapsiperheitä
KOKO MAA	
Yhteensä	
2020	556 052
2021	553 613
2022	552 034

3.2 Maslow'n tarvehierarkia

Maslow'n tarvehierarkialla on vahva merkitys ihmisten perustarpeisiin. Maslow'n tarvehierarkia sai alkunsa vuonna 1943, kun psykologi Abraham Maslow luokitteli ihmisten tarvitsemat tarpeet viiteen eri ryhmään: fyysiset perustarpeet kuten ruoka, uni, lämpö ja seksi, turvallisuus kuten asunto, vakituinen työ, terveys ja turva vaaroilta, sosiaaliset suhteet kuten ystävät, kumppani ja rakkaus, arvostus kuten status, valta ja raha sekä itsensä toteuttamisen tarve kuten yksilöllisyys, lahjojen hyödyntäminen, uskonto ja henkisyys (Krogerus & Tschäppeler, 2012, s. 88). Alla olevassa kuviossa 3 on havainnollistettu ihmisten perustarpeet siten, että alimmaisena ovat perustarpeet ja ylimpänä korkeimmat tarpeet.

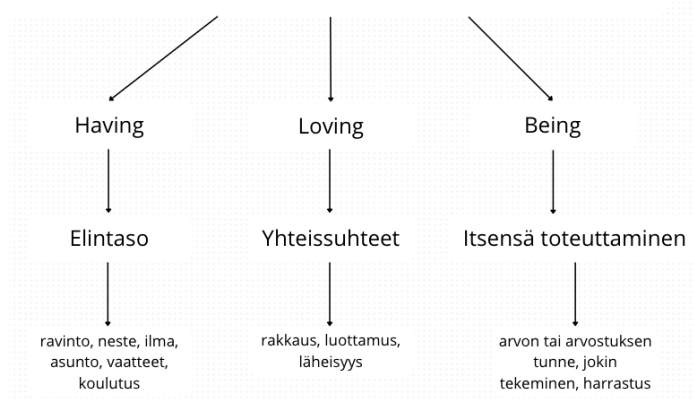
Kuvio 3. Ihmisen perustarpeet Maslow'n tarvehierarkian mukaan.

3.3 Allardtin hyvinvointiteoria

Sosiologi Erik Allardt on kehittänyt hyvinvointiteorian vuonna 1979 (Martelan, 2022, s. 565–566). Hyvinvointiteoria käsittelee hyvinvointia ja sen ulottuvuuksia monialaisesti. Allardtin mukaan resurssit ovat tärkeitä ja osa hyvinvointia, mutta antavat liian suppean kuvan hyvinvoinnista. Tämän vuoksi kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tutkimiseen tarvitaan objektiivisia ja subjektiivisia mittareita.

Allardt jakoi hyvinvoinnin kolmeen eri tasoon: having, loving ja being (Allardt, 1976, s. 37–42). Ensimmäisellä tasolla viitataan elintasoon, toisella yhteissuhteisiin ja kolmannella itsensä toteuttamiseen. Elintasolla tarkoitetaan sellaisia tarpeita, joiden tyydyttäminen riippuu jokaisen yksilön omista tai hallitsemista resursseista (mts. 38–43). Tällaisia tarpeita eli jokaisen ihmisen perustarpeita ovat esimerkiksi ravinto, neste ja ilma, mutta myös asunto, vaatteet ja koulutus. Yhteissuhteilla tarkoitetaan sellaisia tarpeita, jotka liittyvät ihmisen käyttäytymiseen suhteessa muihin. Tällaisia tarpeita ovat rakkaus, luottamus ja läheisyys. Allardtin mukaan ihmisillä on tarve yhteisyyteen, jonka voi saavuttaa vastavuoroisilla ihmissuhteilla. Viimeisellä tasolla eli itsensä toteuttamisella taas tarkoitetaan sellaisia tarpeita, jotka ovat määräytyneet ihmisen roolin mukaan suhteessa yhteiskuntaan. Tällaisia ovat esimerkiksi arvon tai arvostuksen tunne, jokin tekeminen tai harrastus (mts. 38). Vaikka teoria on kehitetty jo 1976 vuonna, se on silti vielä tänä päivänäkin yksi tunnetuimmista ja käytetyimmistä hyvinvoinnin teorioista. Alla olevassa kuviossa 4 on havainnollistettu Allardtin hyvinvointiteorian jaottelua ja hyvinvoinnin ulottuvuuksia.

Allardin hyvinvointiteoria 1976

Kuvio 4. Hyvinvointiteoria Allardtin (1976) mukaan.

4 PIENITULOISUUS JA TALOUDELLINEN TILANNE

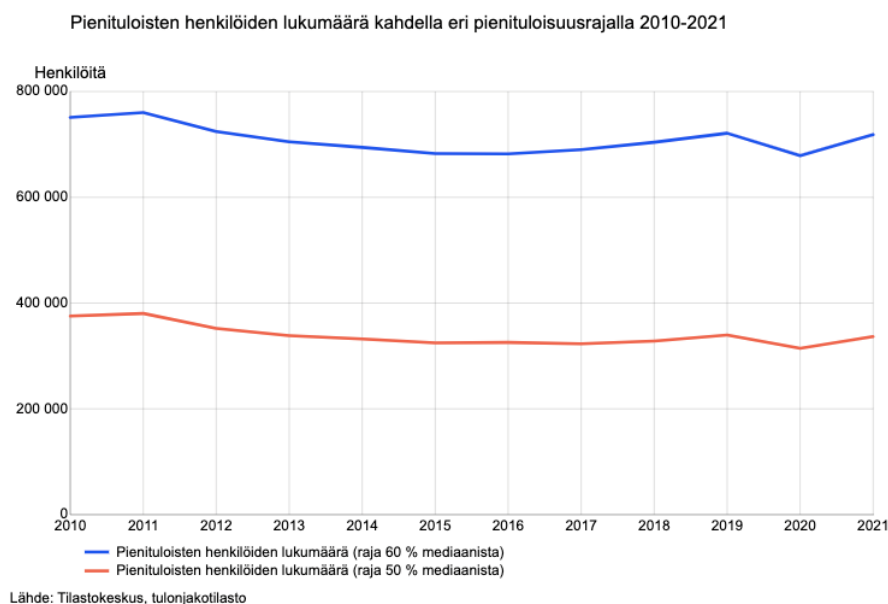
Lapsiperheiden taloudellinen tilanne on heikentynyt viimeisten vuosien aikana (Hiilamo ym., 2023). Noin joka kymmenes lapsi joutuu elämään taloudellisessa ahdingossa ja niukuudessa. Lapsiköyhyyttä voidaan mitata esimerkiksi minimibudjetilla tai pienituloisuusasteella, mutta sen mittaamiseen ei ole yhtä ja ainutta mittaria. Lapsiperheiden suhteellinen köyhyys on kasvanut vauhdikkaasti, muuttuen pitkäaikaiseksi ongelmaksi. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (2022b) mukaan vaikeimmassa asemassa ovat yksinhuoltajaperheet ja monilapsiset perheet. Köyhyys ja sen seuraukset ovat ylisukupolvisia asioita eli ne siirtyvät sukupolvelta toiselle. Tässä pääluvussa käsittelemme pienituloisuutta ja lapsiperheiden taloudellista tilannetta sekä toimeentuloa.

4.1 Pienituloisuus

Pienituloisuus ja ihmisen perustarpeet ovat käsitteitä, jotka jokainen yksilö voi ymmärtää ja ajatella omalla tavallaan. Pienituloisuudella kuitenkin tarkoitetaan sellaisia ihmisiä, joiden kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat kulutusyksikköä kohti alhaisemmat kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaanituloista (Tilastokeskus, i.a.-b; Eläketurvakeskus, i.a.). Tässä yhteydessä tuloilla tarkoitetaan tuloja verojen jälkeen ja tulonsiirtoja. Tämän kyseisen tulorajan alle jäävistä kotitalouksista käytetään nimitystä pienituloinen. Pienituloisuuteen liittyy oleellisesti myös köyhyysraja. Köyhyysrajalla tarkoitetaan hyvinvointiyhteiskunnan kansalaisten tulotaso, jonka alapuolella olevan henkilön katsotaan olevan köyhä tai pienituloinen (Karvonen ym., 2022, s. 194–199). Köyhyysrajan alapuolella oleva henkilö ei kykene hankkimaan itselleen välttämättömiä tarvikkeita ja hyödykkeitä eli perustarpeita ylläpitääkseen tyydyttävää elintaso. Tällaisia perustarpeita ovat esimerkiksi ruoka, juoma, hygienia, uni, turvallisuus ja monet muut asiat.

Vuonna 2021 Suomessa pienituloisia oli kaiken kaikkiaan 718 700 eli 13,2 % asuntoväestöstä. Alla olevassa kuviossa 6 on havainnollistettu pienituloisuuden jakaumaa viimeisten vuosien ajalta. Vuonna 2011 pienituloisia (raja 60 % mediaanista) oli lähes 800 000, joka on suurin määrä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuoden 2011 jälkeen pienituloisten määrä oli kuitenkin laskusuuntainen vuoteen 2017 asti, kunnes pienituloisten määrä lähti jälleen nousuun. Pienituloisten määrä kuitenkin lähti jälleen laskuun vuonna 2019, mutta suunta on ollut noususuuntainen vuoden 2020 jälkeen. Pienituloisten määrä 50 % rajalla

mediaanitulosta on huomattavasti pienempi kuin 60 % rajalla mediaanituloista, mutta nousu- ja laskukaudet ajoittuvat samoihin aikoihin.

Kuvio 6. Pienituloisuuden jakautuminen 2010–2021 (Tilastokeskus, i.a.-b).

Köyhyydestä ja pienituloisuudesta puhuttaessa on kuitenkin hyvä muistaa myös ihmisten oma näkemys ja kokemus. Köyhyys ei ole siis pelkästään materiaalista tai rahallista puutetta, vaan siihen vaikuttavat myös ihmisten omat kokemukset (EAPN- Fin, 2023). Pienituloinen tai rahallisesti köyhä ihminen ei välttämättä koe itseään köyhänä. Tässä opinnäytetyössä tarkastelimme pienituloisuutta lapsiperheiden näkökulmasta.

4.2 Lapsiperheiden toimeentulo ja taloudellinen tilanne

Suomalaisessa yhteiskunnassa tulot jakautuvat merkittävästi esimerkiksi koulutuksen, työmarkkina-aseman ja iän perusteella. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (i.a.-e) mukaan nuoret aikuiset ja yli 65-vuotiaat ovat yleisimmin pienituloisia. Toimeentuloon vaikuttavat monet erilaiset tekijät kuten työllistymismahdollisuudet, palkkataso ja työsuhteen laatu. Työsuhteen laadulla tarkoitetaan määräaikaista- tai vakituista-, kokopäiväistä- tai osa-aikapäiväistätyösuhdetta (Lammi-Taskula & Karvonen, 2014, s. 83). Lapsiperheiden toimeentulo koostuu yleensä vanhempien töistä ansaitsemista ansiotuloista ja lapsiperheille mahdollisesti maksettavista erilaisista perhepoliittisista tulonsiirroista (mts. 82).

Toimeentulon merkitys elämässä ja ihmisten arjessa on suuri. Toimeentulon merkitys ei ole pelkästään materialistinen, vaan sen merkitys on paljon laajempi, etenkin lapsille. Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014, s. 17) mukaan lasten arjessa taloudellinen eriarvoisuus tulee esiin kuluttamisen ja toimintamahdollisuuksien eroina. Tämä määrittää heidän asemaansa vertaisryhmissä. Köyhyys vaikuttaa ja on myös yhteydessä moniin hyvinvoinnin vajeisiin kuten pitkäaikaiseen työttömyyteen, raskaaseen työhön, alhaiseen asumistasoon ja heikkoon terveydentilaan (THL, i.a.-a). Toimeentulon haasteet nähdäänkin yhtenä isoimmista tekijöistä vanhemmuudessa jaksamisessa ja lapsiperheiden arjessa selviämisen suhteen (Autto, 2023, s. 172).

Pitkittänyt työttömyys ja toimeentulon epävarmuus kuormittavat ja aiheuttavat paljon stressiä (Mieli, i.a.). Pitkäaikaisella työttömyydellä tarkoitetaan yli vuoden jatkunutta työttömyyttä. Jatkuva epävarmuus toimeentulosta ja siitä, miten kaikki perustarpeet saadaan tyydytettyä, on monille hyvin konkreettinen tilanne. Tähän vaikuttaa oleellisesti myös vallitseva maailman tilanne ja inflaatio. Inflaatiolla tarkoitetaan tavaroiden ja palveluiden hintojen laaja-alaista nousemista (Euroopan Keskuspankki, i.a.). Myös sosiaaliturvaan kohdistetut leikkaukset vaikuttavat merkittävästi yksilöiden ja perheiden toimeentuloon.

Vaikka tavaroiden ja palveluiden hinnat nousevat, ansiotyöstä saatavat palkat eivät välttämättä nouse samassa suhteessa. Myöskään sosiaaliturva ei todennäköisesti tee tässä poikkeusta, päinvastoin. Sosiaaliturvaan hyväksytyt leikkaukset tulevat pienentämään merkittävästi ihmisten toimeentuloa. Tämän vuoksi ihmiset voivat joutua karsimaan itselleen ja perheelleen välttämättömistä asioista kuten perustarpeista, koska samalla hinnalla ei saa enää samaa määrää asioita, eikä sama määrä rahaa enää riitä kaikkeen, mihin se on aikaisemmin riittänyt. Taloudellinen ahdinko ja toimeentulon niukkuus aiheuttavat toivottomuutta, näköalattomuutta ja antautumista tilanteen vietäväksi (Törrönen, 2012, s. 80–81).

Monissa lapsiperheissä suurin menoerä on asunto ja asuminen, mikä on lapsiperheköyhyydestä puhuttaessa merkittävässä roolissa (Koivuranta, 2022). Monien pienituloisten lapsiperheiden käteen jäävistä tuloista asumiseen menee yli 40 %. Tämän vuoksi monet joutuvat karsimaan asumisolostaan esimerkiksi asumalla liian pienissä ja ahtaissa asunnoissa perheen kokoon ja tilanteeseen nähden tai lapsiperheille soveltumattomissa

ympäristöissä. Monet joutuvat myös rajoittamaan ja säännöstelemään esimerkiksi sähkön tai veden kulutusta ja tämän vuoksi palelemaan kotonaan (Vinberg, 2023, s. 16).

Kohtuuhintainen asuminen monipuolisessa ja laadukkaassa ympäristössä on tärkeää lapsen kasvun ja kehityksen kannalta (Koivuranta, 2022). Se luo myös turvallisuutta niin lapsille kuin heidän vanhemmilleenkin. Kohtuuhintainen asuminen tukee myös lapsia osallistumaan ja toimimaan yhteiskunnassa aktiivisesti ja täten osaltaan vähentää lasten syrjäytymistä. Tämä myös tukee ja mahdollistaa lasten ja nuorten itsenäistymistä. Tekemällä muutoksia ja edistämällä kohtuuhintaista asumista ja -tuotantoa, lisätään samalla tasa-arvoisuutta.

Tutkimuksen mukaan epäsuotuisat kasvuolosuhteet altistavat huono-osaisuudelle myöhemmissäkin elämän vaiheissa, esimerkiksi vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaa ja heijastuu jo varhaisessa lapsuudessa lasten hyvinvointiin (Hakovirta & Kallio, 2020, s. 125). Taloudellinen epävakaus ja epävarmuus sekä toimeentulon tuomien turvallisten olosuhteiden puuttuminen aiheuttaa paljon huolta, stressiä, epätietoisuutta ja pelkoa lapsille ja nuorille (Vinberg, 2023, s. 24). Nämä kytkeytyvät myös Bronfenbrennerin ekologiseen systeemiteoriaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun (Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), 2006, s. 21) mukaan terveyttä edistävä elinympäristö on turvallinen, esteetön, viihtyisä, virikkeellinen ja sosiaalista hyvinvointia edistävä. Asuinalueen turvallisuudella ja rauhallisuudella on suuri merkitys hyvinvoinnille asuinalueesta huolimatta. Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen asuinalueen ympäristö ovat merkityksellisiä asukkaiden hyvinvoinnille (Honkanen & Poikolainen, 2014, s. 679–680, 685). Tutkimukset ovat osoittaneet, että asuinalueen laatuun liittyvillä tekijöillä on isompi merkitys asuinalueella pysymiseen kuin taloudellisilla tekijöillä. Monet pitävät tärkeimpinä asuinalueelle juurruttavina tekijöinä asuinalueen kauneutta ja fyysisiä tekijöitä sekä sitä, että alueella pystytään rakentamaan ja ylläpitämään esimerkiksi ystävyys-suhteita. On kuitenkin hyvä muistaa, että myös asuinalueen maineella on merkitystä. Elinympäristön turvallisuudella ja viihtyvyydellä on siis suuri merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin (Kallinen ym., 2021, s. 5).

Hakovirran ja Kallion (2020, s. 126, 128, 139, 141) mukaan köyhyydellä on haitallisia vaikutuksia lasten hyvinvointiin myöhemmässäkin vaiheessa. Köyhyys vaikuttaa yhteiskuntasolla tuottavuuteen, osaamistasoon, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen, lisää työttömyyttä

ja tukiriippuvuuksia. Yksilötasolla taas köyhyydellä on huonoja vaikutuksia lasten elämään jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja täten se vaarantaa lapsen normaalin kasvun ja kehityksen. Myös asuinolojen merkitys lasten hyvinvointiin on suuri. Silti jopa kolmasosa lapsiperheistä asuu ahtaasti. Puutteellisilla asuinoloilla on tutkimusten mukaan yhteys lasten terveeseen kasvuun ja kehitykseen sekä sosiaalisiin suhteisiin. Monet tutkimukset ovat myös osoittaneet, että perheen taloudelliset vaikeudet ja materiaaliset puutteet vaikuttavat suoraan ja välillisesti lasten subjektiiviseen eli koettuun hyvinvointiin. Taloudelliset vaikeudet voivat aiheuttaa myös toimintakyvyn puutetta ja sosiaalista ulkopuolisuutta. Tämä lisää myös eriarvoistumista kokemusten kautta.

5 HYVINVOINTI

Tässä opinnäytetyössä tarkastelimme lapsiperheiden hyvinvointia lapsiperheiden omasta näkökulmasta. Opinnäytetyössä viittasimme siihen, miten jokaisen yksilön oma hyvinvointi vaikuttaa osaltaan koko perheen hyvinvointiin. Opinnäytetyössä keskityimme enemmän subjektiiviseen kokemukseen hyvinvoinnista eli yksilön henkilökohtaisiin kokemuksiin, ajatuksiin ja näkemyksiin hyvinvoinnista, mutta sivusimme kuitenkin myös objektiivista hyvinvointia eli asumista, koulutusta ja terveyttä.

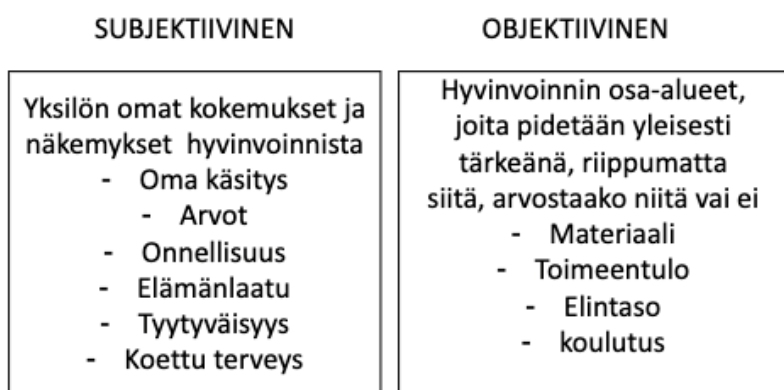
5.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Hyvinvointi on todella laaja ja merkityksellinen käsite, jonka jokainen ihminen voi tuntea ja kokea hyvin omalla tavallaan. Hyvinvointi on niin monialainen käsite, ettei sitä pystytä yksiselitteisesti määrittelemään. Yleisesti ottaen kuitenkin väestön hyvinvointiin vaikuttavat elinolot, yksilön kyvyt ja mieltymykset (Karvonen ym., 2022, s. 30). Näiden pohjalta hyvinvointia lähdetään rakentamaan. Maailman terveysjärjestö WHO:n (World Health Organization) mukaan terveys on kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tila, joka tarkoittaa täydellistä taspainoa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin välillä (Terveyskirjasto, 2020). Kaikissa terveyden osa-alueissa tapahtuu kuitenkin jatkuvasti muutoksia eli terveys on hyvin muuttuva tila. Tällaisia hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia muutoksia ovat sairaudet, fyysinen ja sosiaalinen elinympäristö, ihmisten omat kokemukset, arvot ja asenteet.

Hyvinvointi voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin niin yksilö kuin yhteiskuntatasollakin (Elovainio, 2016, s. 42; THL, i.a.-c). Hyvinvointiin vaikuttavat monet eri tekijät kuten asuinolot, ympäristö, työllisyys- ja työolot, toimeentulo, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus, sosiaalinen pääoma, terveys, materiaallinen hyvinvointi, odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omanarvontunto ja mielekäs tekeminen.

Koska hyvinvointikäsitteelle ei ole olemassa yhtä ja oikeaa määritelmää, myöskään hyvinvoinnin mittaamiselle ei ole olemassa vain yhtä tapaa, vaan sitä voidaan mitata useilla erilaisilla mittareilla. Käsitteen määrittely on kuitenkin tärkeässä roolissa etenkin hyvinvoinnin mittaamisessa sen moniulotteisuuden ja merkityksellisyyden vuoksi (Aira ym., 2021, s. 126). Ajassa tapahtuvien muutosten havaitsemiseen tarvitaan pysyviä mittareita, jotka

muuttuvat ja kehittyvät yhteiskunnan mukana (Lahtela, 2022; THL, i.a.-b). Oikeanlaisen mittarin valitsemiseen vaikuttavat esimerkiksi mitataanko yksilöiden välisiä eroja vai kenties kokonaisen maan tai alueen välisiä eroja. Yksilöiden hyvinvoinnin mittaamisessa usein sovelletaan Allardtin hyvinvointiteorian ulottuvuuksia: elintasoa, sosiaalisia suhteita tai psykososiaalista hyvinvointia sekä itsensä toteuttamista tai mielekästä tekemistä. Maiden välisiä hyvinvointieroja taas mitataan taloustieteessä kehitetyn bruttokansantuotteen (BKT, gross national product) suureen avulla. Bruttokansantuotteen käyttämistä mittarina on kuitenkin kritisoitu ja sen tilalle on kehitelty vaihtoehtoisia, kattavampia mittareita. Hyvinvointitutkimuksen keskeinen erottelu on kuitenkin objektiivinen ja subjektiivinen hyvinvointi (Karvonen ym., 2022, s. 76–77). Objektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan sellaisia hyvinvoinnin osa-alueita, joita pidetään yleisesti tärkeinä riippumatta siitä, arvostaako yksilö niitä vai ei. Subjektiivisella hyvinvoinnilla taas tarkoitetaan yksilön omaa kokemusta hyvinvoinnista. Alla olevassa kuviossa 7 on havainnollistettu subjektiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin keskeistä jakoa ja niiden eroa.

Kuvio 7. Hyvinvoinnin keskeinen jako.

Tässä opinnäytetyössä käytimme subjektiivisia mittareita, koska tarkoituksena oli selvittää lapsiperheiden omia kokemuksia ja näkemyksiä pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä. Tutkimuksessa painotimme siis subjektiivista eli yksilön itse kokemaa hyvinvointia. Tutkimuksessa toimimme kuitenkin myös esiin objektiivista hyvinvointia eli sellaisia hyvinvoinnin osa-alueita, joita pidetään yleisesti tärkeinä.

5.2 Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Hyvinvoinnin moninaisuuden vuoksi, myös sen ulottuvuudet ja vaikutukset ovat hyvin laajat. Jokaisella ihmisellä on erilaiset tarpeet, jotka osaltaan ohjaavat ihmisten elämää. Toinen tarvitsee esimerkiksi enemmän unta tai ruokaa kuin joku toinen. Maslow'n tarvehierarkian mukaan jokaisella ihmisellä on kuitenkin tarve tyydyttää omat tarpeensa tietyllä tasolla, ollakseen tyytyväinen ja siirtyäkseen seuraavalle ja ylemmälle tasolle (The school of life, 2019; Kasvumoottori, i.a.). Perustarpeiden eli esimerkiksi ravinnon, nesteen ja unen lisäksi hyvinvoinnin ulottuvuudet yltävät elintasoon, sosiaalisiin suhteisiin sekä itsensä toteuttamiseen. Perustarpeet ovat koko hyvinvoinnin perusta ja edellytys. Vasta perustarpeiden tyydyttämisen jälkeen voidaan siirtyä tavoittelemaan seuraavia tasoja.

Maslow'n tarvehierarkian yhteys opinnäytetyön aiheeseen on erityisen olennainen. Pienituloisessa perheessä mahdollisuudet tarpeiden täyttämiseen jokaisen perheenjäsenen kohdalla voivat olla huomattavasti heikentyneet. Maslow'n tarvehierarkian mukaan seuraavalle ja ylemmälle tasolle siirtyminen kuitenkin vaatii omien tarpeiden tyydyttämisen tietyllä tasolla (The school of life, 2019; Kasvumoottori, i.a.). Tämän vuoksi on tärkeää huomioida se, millaiset mahdollisuudet Maslow'n tarvehierarkian näkökulmasta pienituloisessa perheessä on olla tyytyväinen elämäänsä ja siirtyä seuraavalle tai ylemmälle tasolle. Olennaista onkin se, onko esimerkiksi köyhyydestä nouseminen vaikeampaa tämän seurauksena. Lisäksi on hyvä tarkastella, voivatko vaikutukset kohdistua esimerkiksi työelämään siirtymiseen tai kouluttautumiseen.

Myös Allardtin hyvinvointiteoriassa ilmi tulevat tarpeet ovat merkittävässä roolissa ihmisten hyvinvoinnin kannalta ja tulevat jatkuvasti esille erilaisissa tilanteissa ja kohtaamisissa ihmisten kanssa (Forss & Vattula-Pimiä, 2014, s. 21). Taloudellisen tilanteen ja erityisesti pienituloisuuden vaikutukset elintasoon ovat usein selkeitä ja helpoiten havaittavissa. On kuitenkin tärkeää tarkastella rahan merkitystä myös kahdella muulla teoriassa kuvatulla tasolla. Heikko taloudellinen tilanne voi vaikuttaa esimerkiksi luottamukseen. Iisakan (2006, s. 26) mukaan luottamus voidaan erotella erilaisiin ulottuvuuksiin yleistyneen luottamuksen, erityisen luottamuksen sekä institutionaalisen luottamuksen mukaan. Yhteissuhteissa se voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että köyhyydessä elänyt saattaa kokea luottamuksen rappeutumista esimerkiksi yhteiskuntaan, elämään, itseensä tai perheeseen köyhyyden seurauksena. Taloudellisen tilanteen vaikutukset yhteissuhteisiin voivat näkyä myös

esimerkiksi syrjityksi tai kiusatuksi tulemisena sekä mahdollisuuksien puutteena tavata toisia ihmisiä vapaa-ajalla. Itsensä toteuttamisenkin suhteen taloudellisen tilanteen merkitys on suuressa roolissa. Vaikutukset voivat näkyä esimerkiksi siinä, onko ihmisellä mahdollisuus itselle mieleisiin harrastuksiin, erilaisten asioiden kokemiseen, kuten matkustaminen tai tapahtumiin osallistuminen, onko mahdollisuus kouluttautua saavuttaakseen toiveamattinsa tai kokeeko ihminen, että hänellä on mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin haluamallaan tasolla. Järvisen (2019) mukaan esimerkiksi juuri vapaa-ajan aktiviteettien olemassaolo ja mielekkyys sekä mahdollisuus harrastamiseen ja tekemiseen on yksi kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevista osista.

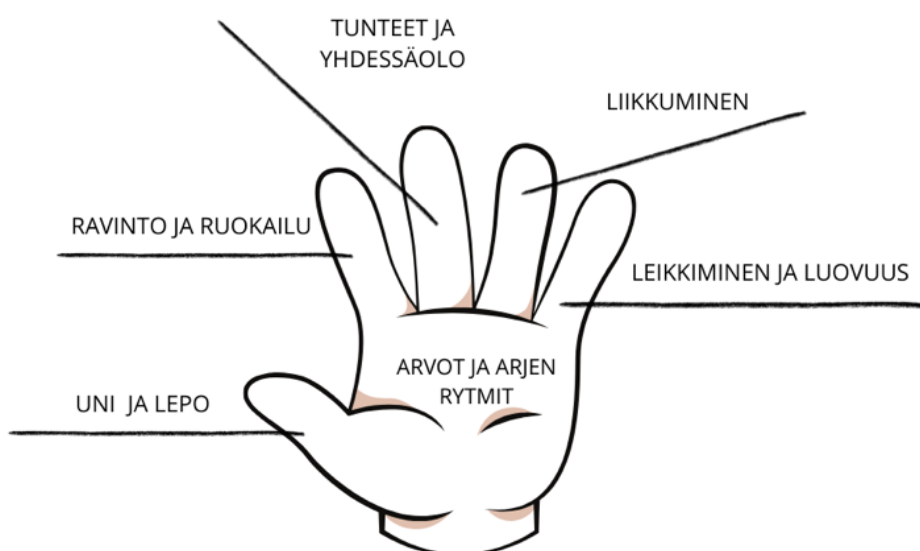
5.3 Mielen hyvinvointi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (i.a.-d) mukaan mielen hyvinvointi eli positiivinen hyvinvointi on oleellinen osa kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Mielen hyvinvointi on voimavara, joka on merkityksellinen osa myös yksilön toimintakykyä. Mielen hyvinvointiin kuuluvat oleellisesti psyykkiset voimavarat eli taito kohdata esimerkiksi vastoinkäymisiä, vaikuttamismahdollisuudet omaan elämään, toiveikkuuden ja elämänhallinnan tunne, tyydytystä tuottavien sosiaalisten suhteiden olemassaolo sekä myönteinen käsitys omasta itsestä ja omista kehitysmahdollisuuksista. Mielen hyvinvoinnista puhuttaessa voidaan käyttää myös termiä psyykinen terveys tai mielenterveys (Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta, 2023, s. 55). Näillä kuitenkin tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta henkisestä tasapainostaan ja hyvinvoinnistaan.

Taloudellisella tilanteella on vahva yhteys mielen hyvinvointiin. Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni -raportin (Vinberg, 2023, s. 10) mukaan lapsilla on puutteita monilla elämän osa-alueilla köyhyyskokemusten seurauksena, jotka vaarantavat mielen hyvinvointia ja yksilön kokonaisvaltaista jaksamista. Huono taloudellinen tilanne vaikuttaa esimerkiksi arjen sujuvuuteen, elämisen perusedellytysten täyttymiseen sekä mahdollisuuksiin osallistua erilaisiin harrastuksiin tai vapaa-ajan viettoihin. Tämä vaikuttaa merkittävästi mielen hyvinvointiin ja terveyteen esimerkiksi lisääntyneen stressin, ahdistuksen ja huolten vuoksi (mts. 13–14). Myös sosiaalisella hyvinvoinnilla on vaikutusta kokonaisvaltaiseen mielen hyvinvointiin (Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta, 2023, s. 56). Siihen kuuluvat yksilön hyvä toimintakyky ja rakentava käyttäytyminen suhteessa ympäristön tuottamiin sosiaalisiin haasteisiin ja tehtäviin. Sosiaaliseen hyvinvointiin kuuluvat myös ympäristön hyväksyminen,

kuulumisentunne ja kokemus ympäristön johdonmukaisuudesta sekä siitä, että pystyy vaikuttamaan omaan ympäristöönsä ja toteuttamaan itseään.

Mielen hyvinvointiin vaikuttavat monet eri tekijät ja ne voivat olla hyvin yksilöllisiä. Mieleen ja mielen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät voidaan kuitenkin jakaa viiteen osa-alueeseen: uni ja lepo, ravinto ja ruokailu, ihmissuhteet ja tunteet, liikunta ja yhdessä liikkuminen sekä leikki ja luovuus (Mieli, 2022). Näistä puhuttaessa käytetään yleensä apuna mielenterveyden kättä, jonka avulla voidaan tarkastella arjen eri osa-alueiden toteutumista ja niiden suhdetta toisiinsa. Mielenterveyden käsi auttaa hahmottamaan, miten omat valinnat vaikuttavat mielenterveyteen ja mitkä tekijät tuottavat hyvää oloa ja mieltä arjessa. Voidaan ajatella jokaisen sormen kuvaavan yhtä näistä viidestä osa-alueesta. Kämmenten keskellä taas voimme kuvitella olevan yksilölliset, toimintaa ohjaavat arvot ja arjen rytmit. Alla olevassa kuviossa 8 on vielä havainnollistettu mielenterveyden kättä ja sen osa-alueita.

Kuvio 8. Mielenterveyden käsi.

Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni -raportin (Vinberg, 2023, s. 18–19) mukaan monilla lapsilla ja nuorilla on erilaisia haasteita arjessa ja mielenterveyden kanssa. Raportin mukaan nuoret toivovat, että mielenterveyden ongelmiin, henkisiin paineisiin ja avun saamisen mahdollisuuksiin kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Raportin mukaan haasteet toimeentulon kanssa aiheuttavat mahdollisuuksien heikentymistä ja eriarvoisuuden

lisääntymistä. Monet kokevat taloudellisen tilanteen takia pelkoa, ahdistusta, häpeää, syyllisyyttä, eriarvoisuutta, pettymystä, jännitystä, harmitusta ja jopa itsetuhoisuutta (mts.19–20).

5.4 Lapsiperheiden ja lasten hyvinvointi

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa (2022b) todetaan, että perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa ja heijastuu lasten, äitien ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tekijöihin. Maailman tilanne ja sen myötä perheiden talous ovat olleet kovassa muutoksessa viimeisten vuosien aikana. Koronapandemia, Ukrainan sota, inflaatio, elinkustannusten jyrkkä nousu ja sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset vaikuttavat merkittävästi lasten ja koko perheen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Vinberg, 2023, s. 6).

Lapsuus on yksi tärkeimmistä elämänvaiheista, johon kuuluvat omat tehtävänsä ja merkityksensä elämässä (Pulkkinen, 2022, s. 276). Hyvässä elämässä ihminen saa olla ruumiillisesti terve, kokea mielihyvää, välttää tuskaa, käyttää kaikkia aisteja, kiintyä ihmisiin, muodostaa itsenäisesti käsityksen elämän päämäärästä, elää tyydyttävässä suhteessa eläimiin ja luontoon, kokea elämänsä omakseen sekä tuntee eläneensä täydellisen ja mielekkään elämän. Tutkimukset korostavat lapsilähtöisen arjen ympäristön merkitystä ja lapsen tiedon ja toimijuuden huomioinnin merkitystä sosiaalisissa verkostoissa (Kallinen ym., 2021, s. 6). Nämä ovat osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kytkeytyvät myös osaltaan Allardtin hyvinvointiteoriaan sekä Maslow'n tarvehierarkiaan.

Maslow'n tarvehierarkiassakin esitetyt perustarpeet eli esimerkiksi ravinto, neste, uni ja hygienia ovat jokaiselle ihmiselle välttämättömiä (Krogerus & Tschäppeler, 2012, s. 88).

Lastensuojelulain (Lastensuojelulaki, 2997/414, 1 luku, 2§) mukaan vanhemman tehtävä on huolehtia, että lapsen perustarpeet tyydyttyvät, koska nämä ovat välttämättömiä lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta. Perustarpeiden lisäksi lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavat myös työ ja perhe (Karvonen ym., 2022, s. 132; Lammi-Tasula & Karvonen, 2014, s. 38). Työn ja perheen yhteensovittaminen voi olla välillä todella vaikeaa. Se on kuitenkin oleellinen asia monissa eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa. Työ ja perhe ovat myös elämän keskeisiä osa-alueita sekä hyvinvointiin vaikuttavia osatekijöitä. Yhteensovittamiseen liittyvät yleensä hyvinvoinnin ulottuvuudet eli perheen toimeentulo, vanhempien jaksaminen sekä oikeudenmukainen työnjako ja ajankäyttö. Työhön ja

perheeseen vaaditaan siis molempiin voimavaroja. Perhe-elämän ja ansiotyön yhteensovittamista pyritään kuitenkin tukemaan perhepolitiikan avulla esimerkiksi perhevapailta ja varhaiskasvatuspalveluilla.

Lapsiperheiden tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta pyritään lisäämään perhepolitiikalla. Hakovirran ja Kallion (2020, s. 126–127) mukaan perhepolitiikan avulla pyritään vähentämään myös lapsiperheiden köyhyyttä sekä epätasa-arvoa. Pienituloisuus ja taloudelliset haasteet aiheuttavat perheessä stressiä. Vanhempien kokema taloudellinen ahdinko vaikuttaa osaltaan myös itse vanhemmuuteen ja vanhemmuuden resursseihin esimerkiksi jaksamisen heikentymisenä. Vanhemmuuden heikkeneminen voi olla yhteydessä lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, koska talousvaikeuksista kärsivä vanhempi keskittyy selviämään taloudellisesta tilanteesta, mikä taas näkyy ja vaikuttaa vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Perheen lähtökohdilla tai taustalla ei saa olla vaikutusta lapsen hyvinvointiin (Väestöliitto, i.a.). Jokaiselle on taattava turvataito- ja ikätasoinen seksuaalikasvatus sekä lasten oikeuksien toteutuminen. Perhepolitiikan tarkoitus on rakentaa lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä tukea lapsia, vanhempia ja huoltajia lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa (STM, i.a.-a). Perhepolitiikan linjauksista sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista, niiden ylläpitämisestä ja kehittämisestä vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö, mutta perhepolitiikassa toteutetaan YK:n lasten oikeuksien yleissopimusta sekä muita lakeja ja sopimuksia. Myös yhdenvertaisuuslailla (Yhdenvertaisuuslaki, 1325/2014, 1 luku, 1§) pyritään edistämään lapsiperheiden yhdenvertaisuutta, ehkäisemään syrjintää sekä tehostamaan syrjinnän kohteeksi joutuneiden oikeusturvaa.

On kuitenkin hyvä muistaa, että työn lisäksi myös vanhemmalla täytyy olla omaa aikaa. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2021) mukaan vanhemman ei pidä sivuuttaa itseään, omaa jaksamistaan tai tuntea huonoa omaa tuntoa omasta ajasta. Jaksava ja hyvinvoiva vanhempi pystyy antamaan ja olemaan läsnä lapselleen enemmän, mikä vaikuttaa suoraan lapsen hyvinvointiin.

6 ARKI

Jokaisen yksilön ja perheen arki on erilaista (Korvela, 2014, s. 319–320). Jokainen yksilö ja perhe myös kokee, elää ja ajattelee arjen eri tavalla. Arki kuitenkin rakentuu kaikilla jokapäiväisistä erilaisista toiminnoista, pakollisista ja vapaaehtoisista. Nämä jokapäiväiset toiminnot ohjaavat niin yksilön kuin koko perheenkin arkea ja elämää, muodostaen jokaiselle yksilöllisiä rutiineja. Jokaisen yksilön ja perheen arki on siis hyvin erilaista ja yksilöllistä. Ei ole olemassa yhtä oikeanlaista arkea, vaan jokainen muovaa juuri itselleen ja perheelleen sopivan arjen. Kaikkien arjessa on kuitenkin välttämättömiä asioita, jotka kuuluvat kaikkien arkeen. Toimiva arki tukee ja luo pohjan sekä hyvät edellytykset myös hyvinvoinnille. Tässä luvussa tarkastelemme arjen määritelmää ja lapsiperheiden arkea.

6.1 Arjen määritelmä

Arjen käsitteellistäminen ja tulkitseminen on vaikeaa, koska jokainen yksilö ymmärtää, kokee ja ajattelee arjen eri tavalla. Jokaisen yksilön ja perheen arki on myös erilaista, koska se sisältää erilaisia, yksilöllisiä toimintoja (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 15). Arkea kuitenkin yleensä rytmittävät perheen vanhempien työajat, lasten hoito- ja kouluajat, harrastukset, ulkoileminen, ruokailuajat ja nukkumarytmi.

Arki koostuu erilaisista rutiineista kuten syömisestä, nukkumisesta, puhtaudesta, töistä, hoidosta, koulusta sekä vapaa-ajasta (Hannola ym., 2019, s. 105–106, 109). Arjen ja rutiinien pyörittämisessä ja sujumisessa on tärkeää priorisointi ja suunnitelmallisuus. Parhaimmassa tapauksessa hyvin suunnitellut ja toimivat rutiinit helpottavat niin lasten kuin aikuistenkin elämää ja arkea sekä vapauttaa aikaa ja energiaa muulle, mielisammalle tekemiselle.

Saaren (2011, s. 205–251) mukaan ihmiset näkevät arkensa rakentuvan kolmesta eri toimintakentästä: ansiotyöstä, kotitöistä ja vapaa-ajasta. Näillä kaikilla toimintakentillä on ihmisille yksilölliset merkitykset ja tehtävät. Ansiotyö rytmittää arkea, mutta sillä on myös suuri merkitys ihmisten hyvinvointiin. Se luo turvaa arkeen ja perheelle (Halonen, 2023; Saari, 2011, s. 251–252). Ansiotyön lisäksi arkeen kuuluvat oleellisesti myös kotityöt. Kotitöihin kuuluvat esimerkiksi siivoaminen, pyykin peseminen, ruoan laitto ja lasten hoito. Kotitöiden tekemisen tavoitteena on tyydyttää kotitalouden jäsenten tarpeet sekä

hyvinvoinnin saavuttaminen. Hyväpuoli kotitöiden tekemisessä on se, että jokainen voi itse määritellä niiden määrän, laadun ja ajankohdan itselleen sopivaksi. Tärkeää on kuitenkin huomioida se, että kaikki kotitalouden jäsenet ovat tyytyväisiä hoitotapaan, työnjakoon ja lopputulokseen. Myös vapaa-aika on yksi arjen tärkeistä osa-alueista (Liikkanen, 2004; Perheen palvelukeskus, i.a.; Saari, 2011, s. 252–253). Vapaa-ajalla on tärkeä rooli ansiotyöstä palautumisessa. Vapaa-aikaa ei tulisi pitää ylimääräisenä aikana, vaan vapaa-aika on sellaisenaan arvokasta yksilölle hyvinvoinnin näkökulmasta. Arvostus vapaa-aikaa kohtaan on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana. Vapaa-ajan toiminnassa korostetaan aktiivista toimintaa kuten esimerkiksi itse tekemistä, liikuntaa, ulkoilua, kulttuuria, tapahtumia ja sosiaalisia suhteita. Viime vuosina vapaa-ajan toimintoina television katselu on kuitenkin lisääntynyt, joka on suurimmaksi osaksi passiivista toimintaa. Television katselu tuottaa vain hetkellistä hyvinvointia. Passiivisuuden ja tuottamattomuuden vuoksi television katselun ajatellaan olevan huonoa toimintaa.

Arki on siis tasapainottelua työn, perheen ja vapaa-ajan välillä (Saari, 2011, s. 253). Monesti työ ja vapaa-aika sekoittuvat keskenään eli toiminnot voivat mennä päällekkäin. Tämä voi olla yksilölle haasteellista, mutta se voidaan myös hyväksyä. Tämän vuoksi arjen- ja ajanhallinta sekä autonomia ovat tärkeässä roolissa. On kuitenkin tärkeää, että nämä toimintakentät: ansiotyöt, kotityöt ja vapaa-aika sekä niihin käytetyt ajat ovat tasapainossa keskenään.

6.2 Lapsiperheiden arki

Lasten ja lapsiperheiden arki on viime vuosien aikana ollut melkoisessa pyöryksessä (Vinberg, 2023, s. 6). Arki on muuttunut ja joutunut kokemaan uusia tuulia esimerkiksi valinnan koronapandemian, Ukrainan sodan, inflaation ja elinkustannusten nousun vuoksi. Tämä on vaikuttanut merkittävästi lasten ja nuorten hyvinvointiin, joka huomataan nykypäivänä arjen erilaisissa ympäristöissä sekä erilaisissa tutkimuksissa.

Perheen arki on arvokasta ja todella tärkeä voimavara koko perheelle (Mieli, 2023). Sujuva arki tukee ja ohjaa koko perheen hyvinvointia sekä rakentaa vankkaa pohjaa mielenterveydelle. Sujuva ja toimiva arki suojaa koko perhettä myös erilaisissa muutostilanteissa kuten vanhempien erotilanteissa tai lapsen kehitystä koskevissa haasteissa.

Kuten aiemmin totesimme, arkea yleensä rytmittävät perheen vanhempien työajat, lasten hoito- ja kouluajat, harrastukset, ulkoileminen, ruokailuajat ja nukkumarytmi. On pystyttävä yhteensovittamaan ja tasapainottelemaan työn, perheen ja vapaa-ajan välillä niin, että kokonaisuus tukee niin yksilön kuin koko perheenkin hyvinvointia, mutta on myös toimiva (Rotkirch & Sorsa, 2020, s. 14).

Perheiden jokapäiväinen arki sisältää erilaisten tunteiden siirtämistä, erilaisten tunteiden kirjoja, ilmapiirin luomista, käytäntöjen ja aikataulujen yhteensovittamista (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 16). Monet perheet kamppailevat myös arjessa ajan riittävyyden kanssa sekä töiden, perhe-elämän ja muiden elämän osa-alueiden yhteensovittamisessa. Tässä asiassa nousee esiin lapsimyönteisen yhteiskunnan tärkeys. Lapsimyönteisen yhteiskunnan tavoitteena on, että vanhempien työ tukee lasten hyvinvointia ja mielekästä lapsuutta syrjäyttämisen sijaan (Rotkirch & Sorsa, 2020, s. 14). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja tueksi on valmisteltu kansallinen lapsistrategia, jonka tarkoituksena on rakentaa lasten oikeuksia kunnioittava yhteiskunta (STM, i.a.-b).

Vanhempien tehtävä on luoda lapsilleen arkeen toimivat rutiinit ja rytmit, toisaalta taas lapsilla on oikeus myös saada nämä (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 17, 19). Näiden puuttuminen johtaa monesti lasten ja nuorten ongelmiin, myös myöhemmissä vaiheissa. Rutiinien ja rytmien on huomattu olevan keskeisiä ja merkityksellisiä tekijöitä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Rutiinit, niiden toistaminen ja säännöllisyys luovat lapsille turvallisuutta ja helpottavat arjen suunnittelussa niin vanhempia kuin lapsiakin. Arki ei kuitenkaan aina ole sujuvaa ja helppoa, vaan se koetaan useasti myös todella kuormittavana, stressaavana, kiireisenä, yksitoikkoisena ja sellaisena, jota halutaan lähteä pakoon (mts. 15–16). Arki voi tuntua pelkältä suorittamiselta ja toisinaan jopa ahdistavalta. Tavanomaista ja hieman tylsääkin arkea pitäisi oppia sietämään, niin lasten kuin aikuistenkin. Arjen sujuvuudessa ja sen suunnittelussa tarvitaan arjenhallintaa.

Ihmisten arjen toiminnot ja rutiinit muodostuvat tiiviissä vuorovaikutuksessa elinolosuhteiden kanssa (Saari, 2011, s. 255). Osaltaan tämä kytkeytyy myös Bronfenbrennerin ekologiseen systeemiteoriaan, joka korostaa sosiaalisen- ja kasvu ympäristön merkitystä lapsen kasvussa ja kehityksessä. Niin kuin aikaisemmin totesimme, toimivien rutiinien ja rytmien puuttuminen arjesta johtaa useasti lasten ja nuorten ongelmiin sekä aiheuttaa turvattu muutta. Voidaan siis todeta arjenhallinnan, arjen ja arjen sisällön liittyvän osaltaan olennaisesti ihmisen ja koko perheen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Alla olevaan kuvioon 9 on

koottu vielä esimerkki lapsiperheen arjen aikataulutuksesta sekä rutiineista helpottamaan arjen hahmottamista. Kuviossa on kuvattu yhden päivän askareet ja toimet kellonaikoinen. Aamu alkaa herätyksellä ja aamutoimilla kello 7.00 ja loppuu iltasatuun ja nukkumaanmenoon kello 21.00. Kuvio selkeyttää arjen sisältöä ja helpottaa arjenhallinnan osasten ymmärtämistä.

Maanantai	
AIKATAULU	
KLO:	
7.00-7.30	Herätys & aamutoimet
7.30-8.00	Aamiainen
9.00-10.30	Ulkoilu
10.30-11.30	Lounas
12.00-14.00	Päiväunet
15.00-17.00	Ulkoilu & leikkiä
17.00-18.00	Illallinen
18.00-	Leikkiä & lastenohjelmia
19.30-20.00	Iltapala
20.00-20.30	Iltatoimet & iltapesut
20.30-21.00	Iltasatu & nukkumaan

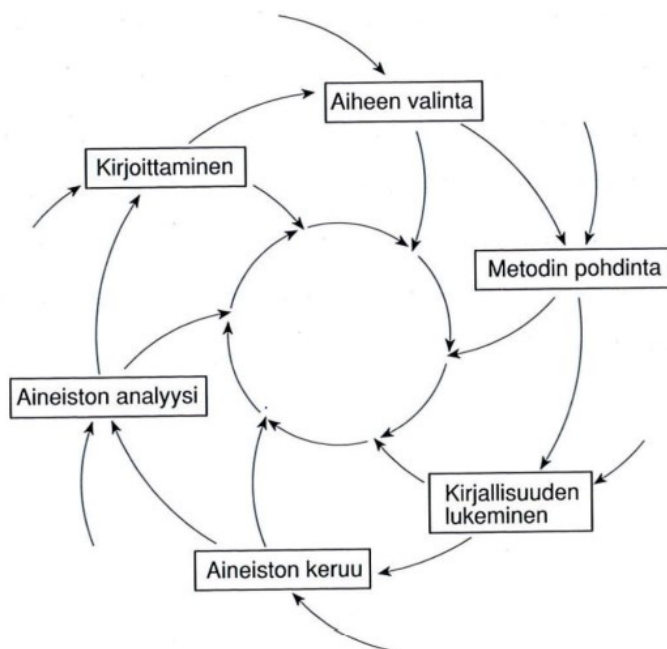
Kuvio 9. Esimerkki perheen rutiineista ja niiden aikataulutuksesta.

Lapset viettävät suurimman osan arjestaan erilaisten aikuisten kanssa kuten esimerkiksi vanhempien, hoitajien, opettajien, vapaaehtoisten, harrastustoiminnan ohjaajien ja kavereiden vanhempien kanssa (Tulensalo ym., 2021, s. 17–18). Lapsien osallisuus ja osallisuuden kokeminen ovat siis aikuisten toiminnan varassa. Osallisuus ja osallisuuden kokeminen ovat lasten oikeus, joka on kirjattu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen sekä useisiin lakeihin. Osallisuudella ja osallisuuden kokemisella on myös suuri merkitys lapsiin ja lapsiperheisiin. Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni -raportin (Vinberg, 2023, s. 20–21) mukaan pienituloisten perheiden lapset kokevat osattomuutta eli eivät koe kuuluvansa oikein mihinkään. Monet lapset tukevat myös omilla vähäisillä säästöillään perhettään taloudellisesti, joka osaltaan lisää myös osattomuuden kokemusta. Pienituloisuus vaikuttaa myös kaverisuhteisiin ja niiden muodostumiseen negatiivisesti, koska lapsella ei ole mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi harrastuksiin tai tavata kavereitaan taloudellisen tilanteen vuoksi (mts. 21–22). Tämä voi aiheuttaa kiusaamista, osattomuutta ja yksinäisyyttä, jotka heikentävät hyvinvointia sekä lisäävät syrjäytymisen riskiä merkittävästi.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä työssä tutkimme pienituloisuutta ja taloudellisen tilanteen merkitystä lapsiperheiden näkökulmasta. Toteutimme tutkimuksen laadullisena tutkimuksena haastatteluiden avulla, koska tarkoitus oli saada konkreettista tietoa pienituloisten lapsiperheiden omista kokemuksista ja näkemyksistä.

Eskolan ja Suorannan (2018, s. 28) mukaan hyvä ja onnistunut tutkimus ei ole itsestäänselvyys. Onnistunut tutkimus koostuu monista pienistä ja isoista asioista, joiden avulla on tarkoitus ymmärtää ja saada vastaus haluttuun tutkimuskysymykseen. Tutkimusmenetelmän valinnassa on tärkeää huomioida tutkimusongelma, koska tutkimusongelma määrittää oikeanlaisen ja sopivan tutkimusasetelman juuri kyseiselle tutkimukselle ja kyseisen ongelman ratkaisemiseksi. Tämän vuoksi oikeastaan tutkimusongelma määrittääkin käytettävän tutkimusmenetelmän. Alla olevassa kuviossa 10 on havainnollistettu tutkimuksen kaikki eri vaiheet: aiheen valinta, metodin pohdinta, kirjallisuuden lukeminen, aineiston keruu, aineiston analyysi ja kirjoittaminen. Tässä osiossa käymme näitä vaiheita tarkemmin läpi, etenkin aineiston keruuta ja analyysiä.

Kuvio 10. Tutkimusspiraali. (Hirsjärvi ym., 2008, s. 14, mukailen Blaxter ym.).

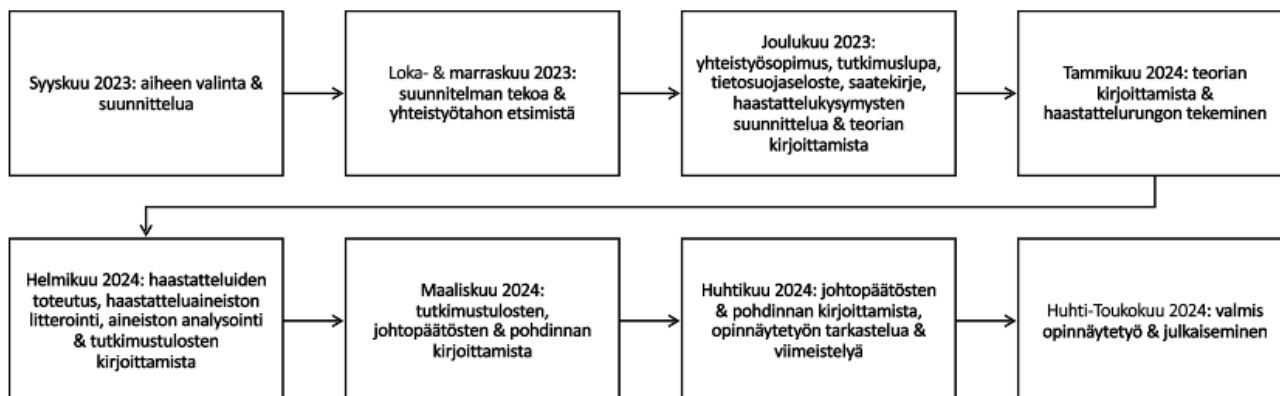
7.1 Laadullinen tutkimus

Tässä työssä tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankkimista ja tuottamista (Kananen 2014, s. 18–19; Hirsjärvi ym., 2009, s. 161). Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja hakemaan asioille merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräämisessä käytetään sellaisia menetelmiä, jotka vievät itse tutkijan mahdollisimman lähelle tutkittavaa aihetta tai kohdetta, koska tavoitteena on tavoittaa tutkittavien näkökulma tai heidän näkemyksensä aiheesta (Aaltola ym., 2001, s. 1). Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luottaa siis enemmän omiin havaintoihinsa, näkemyksiinsä ja keskusteluihin kuin erilaisten mittareiden kautta saatuihin tuloksiin tai saatuihin tietoihin.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkimus suoritetaan tutkittavalle luonnollisessa ja turvallisessa ympäristössä (Kananen, 2014, s. 18). Aineiston kerääminen tapahtuu vuorovaikutteisesti ja pääpaino on tutkittavien omissa näkökulmissa, tavoitteena ymmärtää tutkittava ilmiö laaja-alaisesti. Halusimme toteuttaa opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena, että saisimme mahdollisimman hyvin tuotua pienituloisten lapsiperheiden omaa ääntä ja näkemyksiä kuuluviin. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti myös se, että tutkittavaa aihetta on vaikea ilmaista numeraalisesti, minkä vuoksi halusimme saada tutkimustulokset kirjallisessa muodossa. Aineiston määrää laadullisessa tutkimuksessa on vaikea määritellä etukäteen, koska aineistoa kerätään niin kauan, kunnes asettamaamme tutkimusongelmaan on saatu vastaus (Kananen, 2019, s. 60; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 97). Toisin sanoen aineistoa kerätään tarpeen mukaan. Usein tutkittava joukko on myös laadullisessa tutkimuksessa pienempi, koska tarkoituksena on saada syvällisempää tietoa ja ymmärrystä tutkittavasta aiheesta (Kananen 2014, s. 18–19; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 97–98). Laadullisen tutkimuksen tulosten kuvaamisessa käytetään sanoja ja lauseita erilaisten numeroiden ja mittareiden sijaan.

Vallin ym. (2018a, s. 73–74) mukaan laadullista tutkimusta voidaan kutsua myös eräänlaiseksi prosessiksi. Tämä johtuu siitä, että tutkijan näkökulmat ja tulkinnat koskien aineistoa kehittyvät koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen etenemisen vaiheet eivät myöskään ole etukäteen tai tutkimuksen alussa vielä kovinkaan selkeästi jäsenyneitä, vaan esimerkiksi tutkimustehtävä tai ratkaisut koskien aineistonkeruuta muovautuvat tutkimuksen edetessä. Aloitimme opinnäytetyöprosessin syyskuussa 2023 aiheen pohtimisella ja valinnalla, jonka jälkeen lähdimme etsimään yhteistyötahoa, selvittämään lupa-asioita sekä kirjoittamaan

teoriaa. Alla oleva kuvio 11 havainnollistaa tarkemmin opinnäytetyömme prosessia ja ajallista etenemistä.

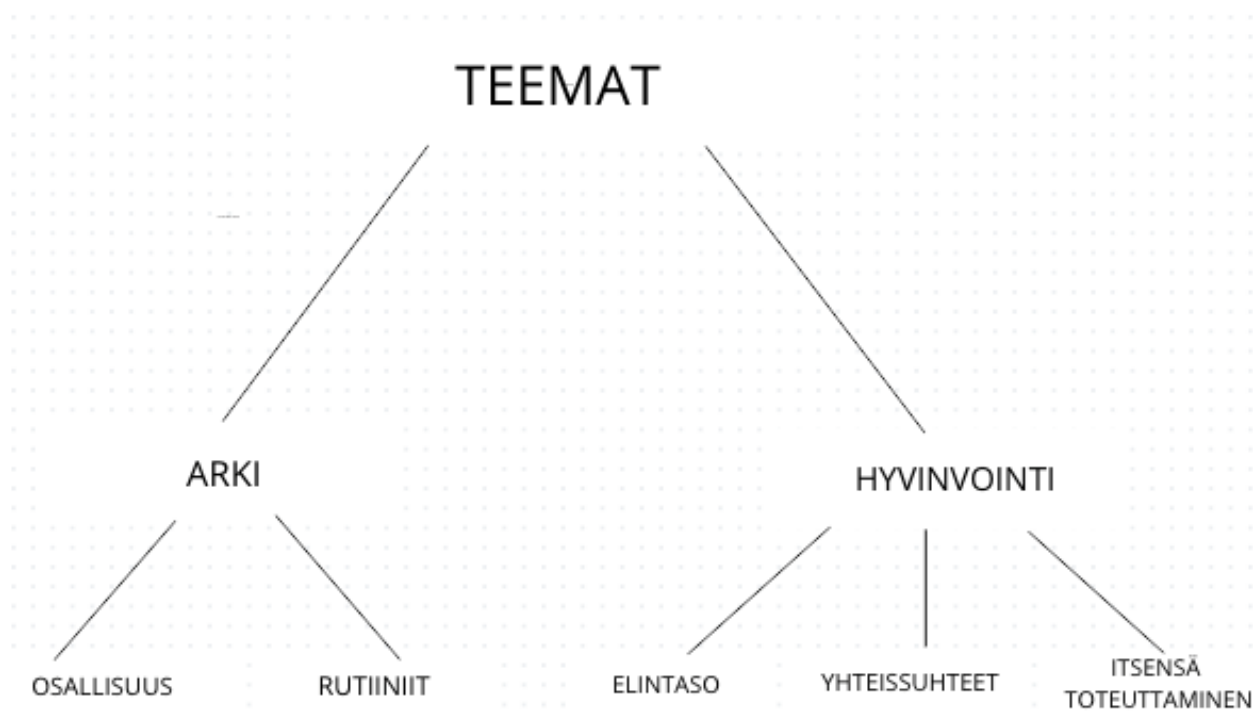
Kuvio 11. Opinnäytetyön prosessi ja eteneminen.

7.2 Aineistonkeruumenetelmä

Aineiston keräämisen aloitimme tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja materiaaleihin huolellisesti. Tämän jälkeen aloitimme itse aineistojen keräämisen. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytimme haastatteluja, jotka ovat myös tiedonhankinnan yksi perusmuodoista. Haastattelulla tarkoitetaan tiedonhankinnan menetelmää, jossa aineistoa kerätään erilaisten kysymysten ja keskusteluiden avulla (Jyväskylän yliopisto, i.a.). Haastattelussa korostuu haastattelijan ja haastateltavan välinen vuorovaikutus, jonka tarkoituksena on kysyä ja selvittää jonkun ihmisen ajatuksia ja näkemyksiä halutusta asiasta tai teemasta. On hyvä kuitenkin muistaa, että haastattelu on eri asia kuin tavallinen keskustelu, koska haastattelut ovat ennalta suunniteltua, päämäärähakuista toimintaa (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 42).

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, s. 42) mukaan on olemassa erilaisia haastattelumuotoja kuten avoin haastattelu, lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja strukturoimaton haastattelu. Tässä työssä käytettiin teemahaastattelua, jonka vuoksi keskityimme siihen. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelumenetelmässä haastattelut kohdennetaan joihinkin tiettyihin teemoihin (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 48; Hirsjärvi ym., 2009, s. 203). Teemahaastattelu tuo esiin tutkittavien omaa ääntä, näkökulmia ja ottaa huomioon tutkittavien omat tulkinnat ja asioiden merkitykset. Teemahaastatteluissa aihepiirit ja teema-alueet ovat kaikille samat, jonka vuoksi menetelmä on puolistrukturoitu. Haastattelun aihealueet ovat tiedossa, mutta kysymysten järjestystä ja muotoa voidaan vaihdella.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat: Miten pienituloiset lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Näiden kysymysten pohjalta lähdimme suunnittelemaan teemoja, haastattelukysymyksiä ja niiden asettelua. Teemahaastattelussa teemat voidaan jakaa pääteemoihin ja alateemoihin. Opinnäytetyömme pääteemat olivat hyvinvointi ja arki. Hyvinvoinnin alateemoiksi muodostuivat Allardtin hyvinvointiteorian ulottuvuudet: elintaso, yhteissuhteet ja itsensä toteuttaminen. Arjen alateemoiksi taas muodostuivat rutiinit ja osallisuus. Alla olevassa kuviossa 12 olemme havainnollistaneet opinnäytetyömme pääteemoja ja niistä johdettuja alateemoja.

Kuvio 12. Opinnäytetyön pää- ja alateemat.

Tutkimuksemme kohderyhmänä olivat pienituloiset lapsiperheet. Haastateltavat tutkimukseen saimme yhteistyötahomme Hope ry:n kautta. Lapsiperheiden paikkakuntia ei tässä työssä mainita tarkemmin, että haastateltavien anonymiteetti säilyy. Kaiken kaikkiaan haastattelimme yhteensä seitsemää lapsiperheen vanhempaa.

Ennen teemahaastattelujen toteuttamista loimme teemahaastattelurungon (Liite 1) tutkimuskysymysten ja opinnäytetyömme teorian pohjalta. Haastattelukysymykset pyrimme muotoilemaan avoimiksi kysymyksiksi, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman kattavia. Ennen haastatteluiden aloittamista haimme vielä tutkimusluvan Hope ry:ltä. Tutkimusluvan

saamisen jälkeen olimme yhteydessä Hope ry:hyn, jonka avulla etsimme haastateltavia. Haastatteluun osallistuneille lapsiperheille lähetimme sähköpostilla saatekirjeen (Liite 2), jossa kerroimme tarkemmin opinnäytetyön toteutuksesta. Haastatteluiden yhteydessä haastateltavat saivat allekirjoitettavaksi myös suostumuslomakkeen. Toteutimme kaikki haastattelut helmikuussa 2024, osan etäyhteydellä ja osan kasvotusten. Etäyhteydellä toteutetut haastattelut teimme Teams-sovelluksen välityksellä, ja suostumus haastatteluun osallistumisesta oli suullinen. Haastatteluiden ajankohdasta ja toteutustavasta sovittiin haastateltavien kanssa.

Osan haastatteluista toteutimme Seinäjoen ammattikorkeakoulun tiloissa ja osan etäyhteydellä Teams-sovelluksen välityksellä. Haastateltavat olivat varanneet haastatteluiden toteutukselle aikaa noin tunnin. Ennen itse haastatteluiden aloittamista, kerroimme haastateltaville haastattelun toteutuksesta, heidän vastauksien käyttämisestä ja haastattelumateriaalin käsittelystä. Korostimme haastateltaville, että vastaukset tulevat opinnäytetyöhön ja, että vastaukset ovat anonyymejä. Korostimme haastateltaville myös sitä, että haastattelut ja kaikki, mistä heidät voitaisiin tunnistaa, poistetaan ja tuhoetaan asianmukaisella tavalla. Haastatteluissa etenimme laaditun haastattelurungon mukaisesti ja lisä- tai tarkentavia kysymyksiä kysimme tarpeen mukaan. Haastatteluiden lopuksi kysimme haastateltavilta, olisiko heillä vielä jotain, mitä haluaisivat sanoa tai tuoda esiin.

7.3 Aineiston analysointi

Analyysiprosessi on pitkä ja monivaiheinen, mutta prosessi aloitetaan aina tutustumalla aineistoon, luomalla kokonaiskuva sekä litteroimalla aineisto eli muuttamalla esimerkiksi nauhoitettu aineisto tutkijan itse kirjoittamaan muotoon (Günther ym., i.a.; Vuori, 2021). Vasta tämän jälkeen tutkija lähtee analysoimaan aineistoa ja tekemään tulkintoja ja havaintoja valitsemansa analyysimenetelmän avulla. Aineiston analysointi ja tulkinta ovat tärkeässä roolissa koko tutkimuksessa sekä johtopäätösten tekemisessä. Analyysin tehtävänä on tuottaa selkeä ja sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä sekä helpottaa ja ohjata johtopäätösten tekemistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 119).

Sisällönanalyysi on yksi perusanalyysimenetelmä laadullisessa tutkimuksessa, jossa aineistona voivat toimia esimerkiksi kirjat, dialogit, raportit, artikkelit, päiväkirjat, kirjeet, haastattelut, puheet ja keskustelut (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103, 117–118). Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada aineistosta tiivis ja ytimekäs kuvaus tutkittavasta

ilmiöstä. Sisällönanalyysin tekemiseen on kolme erilaista vaihtoehtoa, miten aineistoa voidaan analysoida. Nämä kolme vaihtoehtoa ovat: aineistolähtöinen-, teorialähtöinen- tai teoriaohjaava tyyli (mts. 108–112). Näiden analyysimuotojen erot perustuvat tutkittavaa ilmiötä kuvaavan teorian ohjaavuuteen aineiston käsittelyn eri vaiheissa eli aineiston hankkimisessa, analyysissä ja raportoinnissa. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tutkimus ei pohjautu teoriaan, mutta aineisto ja tutkimus linkitetään teoriaan. Teoria ja aineisto ovat siis vuoropuhelussa keskenään.

Opinnäytetyössä käytimme analysointimenetelmänä teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, teemoittelua apuna käyttäen. Analyysimenetelmänä teemoittelu etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelemisestä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun (Günther ym., i.a.; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105). Tällöin teemoja muodostetaan etsimällä tekstimassasta toistuvia ja yhteneviä seikkoja. Tarkoituksena oli siis etsiä kerätystä aineistosta toistuvia aiheita ja teemoja ja lähteä niiden avulla analysoimaan aineistoa. Kaiken kaikkiaan teemoittelussa on kyse aineiston ryhmittelystä ja pilkkomisesta aihepiirien mukaan.

Aineistojen analysoinnin aloitimme litteroimalla aineistot eli tässä tutkimuksessa se tarkoitti nauhoitettujen haastatteluiden muuttamista kirjalliseen muotoon. Opinnäytetyön haastattelut nauhoitettiin Teams-sovelluksen ja puhelimen nauhoituksen avulla. Nauhoituksesta kerroimme haastateltaville etukäteen. Haastatteluiden jälkeen kuuntelimme nauhoitukset useaan kertaan ja litteroimme aineistot. Litteroitua aineistoa syntyi yhteensä 84 sivua. Käytimme fonttikokoa 12 ja riviväliä 1,5. Litteroinnin yhteydessä muutimme haastattelut anonyymeiksi, ettei ketään haastateltavaa voida tunnistaa (Hyvärinen ym., 2017, s. 438). Litteroinnin yhteydessä haastateltavat saivat myös omat tunnukset (H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7), joiden avulla pystyimme erottelemaan haastatteluaineistot toisistaan. Alkuperäiseen ja litteroituun materiaaliin palasimme moneen kertaan analysointivaiheessa.

Kerätty aineisto tiivistetään ja muutetaan tutkittavaan muotoon, jonka jälkeen aineistoa tulkitaan ja tarkastellaan analyttisesti (Günther ym., i.a.). Tutkimuksessa esiin nousseiden havaintojen ja löydösten pohjalta tehdään päätelmiä teorian ja omien tulkintojen avulla. Abduktiivinen päättely liittyy vahvasti analyysin tekemiseen silloin, kun teoriaa käytetään analyysin tekemisen tukena (Grönfors & Vilkkä, 2011, s. 17–18; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 109; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a.). Abduktiivinen päättely eli teoriasidonnainen lähestymistapa on osa teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, jossa analyysiä ohjaa

teoria. Sisällönanalyysissä on kolme vaihetta: redusointi, klusterointi ja abstrahointi (Leinonen, 2018; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123). Redusoinnissa eli aineiston pelkistämässä aineistosta poistetaan kaikki asiat, jotka eivät ole tutkimukselle olennaisia. Aineistosta siis etsitään pelkistettyjä ilmauksia, jotka listataan erilliseen tiedostoon. Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään (mts. 124). Klusteroinnissa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia, jotka muodostavat oman ryhmänsä ja alaluokkansa. Viimeisessä vaiheessa aineisto abstrahoidaan eli käsitteellistetään (mts. 125). Abstrahoinnissa aineistosta muodostuu teoreettisia käsitteitä.

Aineiston analysoinnin aloitimme tutustumalla litteroituun aineistoon. Materiaaleista pyrimme löytämään vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Ilmaisut, jotka vastasivat tutkimuskysymykseemme, poimimme erilliseen tiedostoon. Erillisessä tiedostossa nämä poimitut ilmaisut pyrittiin pelkistämään mahdollisimman selkeiksi, mutta kuitenkin niin, että vastauksen alkuperäinen ajatus säilyy. Samankaltaiset vastaukset keräsimme yhteen ja niistä muodostimme alaluokan. Alaluokille taas muodostimme niitä kuvaavan yläluokan. Analysointi koottiin taulukkomuotoon, joka helpotti aineiston hahmottamista. Analysoinnista esimerkki liitteessä 4.

7.4 Luotettavuus ja eettisyys

Kaikilta tutkimuksilta kuten myös opinnäytetyöltä edellytetään rehellisyyttä ja läpinäkyvyyttä. Tutkimuksen toteutuksessa käytetyt menetelmät, tulokset sekä lähteet tulevat olla kenen tahansa tarkistettavissa (Ammattikorkeakoulujen rehtineuvosto (Arene ry), i.a.; Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK), 2023). Tutkijan on myös kunnioitettava jokaisen haastatteluun osallistuvan henkilön ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta (Vuori, i.a.; Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), 2019, s. 7). Luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriperintöä on kunnioitettava. Tutkimus ei saa myöskään aiheuttaa kenellekään vaaraa tai haittaa.

Ihmisarvojen kunnioittaminen ja itsemääräämisoikeus ovat peruslähtökohtia ihmiseen kohdistuvissa tutkimuksissa (Hirsjärvi, 2008, s. 23, 25; TENK, 2019, s. 8). Luotettavuus ja eettisyys ovat tärkeässä roolissa ja niitä pyritään arvioimaan jokaisessa tutkimuksessa. Tutkimuksen täytyy olla luotettava. Luottamus syntyy ihmisarvoja ja itsemääräämisoikeutta kunnioittamalla. Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tutkittavalla on täysi

oikeus myös kieltäytyä osallistumisesta. Osallistumisesta on kuitenkin saatava suullinen, kirjallinen tai muuten dokumentoitava suostumus. Haastateltavalla on myös oikeus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa, mutta siihen asti kerätty tieto on tutkijoiden käytössä. Haastatteluun osallistuvalla henkilöllä on oikeus saada luotettavaa ja avointa tietoa tutkimuksesta, sen sisällöstä, toteutuksesta, aineiston keräämisestä ja säilyttämisestä. Tiedon tulee olla ymmärrettävää ja luotettavaa, myös mahdollisista haitoista ja riskeistä (TENK, 2019, s. 9). Aivan ensimmäiseksi laadimme yhteistyösopimuksen sekä hankimme tutkimusluvan yhteistyötaholtamme Hope ry:ltä. Koska saimme haastateltavat Hope ry:n kautta, teimme heille myös tietosuojaselosteen ja tiedotteen tutkimuksesta. Näissä kävimme läpi tutkimusta sekä aineiston ja henkilötietojen keruuta, käsittelyä, säilytystä ja julkaisemista. Tutkimusluvan saamisen jälkeen lähetimme haastateltaville saatekirje, jossa kävimme läpi tutkimuksen tavoitteita ja tarkoitusta sekä kerroimme tutkimuksen tekijöistä. Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista koko tutkimuksen ajan ja heillä oli mahdollisuus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa. Haastateltavat saivat itse myös valita, suoritetaanko haastattelu kasvotusten vai esimerkiksi Teams:in välityksellä, etänä. Haastateltavilta kerättiin kirjallisesti tai suullisesti suostumus haastatteluun osallistumisesta, nauhoittamisesta ja aineiston käytöstä. Haastattelussa kysytyt kysymykset turvasivat jokaisen perheen anonymiteetin. Kaikkia tietoja, joita haastattelussa ilmenee, käsittelemme nimettömästi ja luottamuksellisesti. Vastaukset olivat anonyymejä koko opinnäytetyöprosessin ajan, eikä siten haastatteluun vastanneita voida tunnistaa valmiista opinnäytetyöstä.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on pääroolissa luotettavuuden suhteen (Kananen, 2017, s. 176; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b). Tutkijan tehtäviin kuuluu itse päättää, ketä tutkitaan, mitä kysytään, mitä ei kysytä ja miten kerättyä aineistoa analysoidaan ja tulkitaan. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa dokumentoinnilla ja perusteluilla on suuri merkitys. Dokumentaatioiden avulla voidaan tarkastella ja arvioida tutkijan ratkaisuja eri vaiheissa. Perusteluiden ja dokumentoinnin avulla voidaan lisätä tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Tutkimuksen laadullisuutta ja uskottavuutta voidaan myös parantaa tutkijan omalla kriittisellä ja arvioivalla työotteella ja -asenteella. Tutkimusta arvioidaan aina kokonaisuutena (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163–164). Tämän vuoksi on tärkeä huomioida arvioinnissa tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan omat sitoumukset, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analysointi, tutkimuksen luotettavuus sekä tutkimuksen raportointi. Tutkimuksen

luotettavuutta voidaan arvioida myös luotettavuusmittareiden, reliabiliteetin ja validiteetin avulla (Kananen, 2017, s. 175; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160). Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimusten toistettavuutta. Tutkimus saa siis uudelleen tehtäessä samat tutkimustulokset. Validiteetilla taas tarkoitetaan sitä, että luvatut asiat toteutuvat tutkimuksessa. Toisaalta se tarkoittaa myös sitä, että tutkimuksessa on tutkittu oikeita asioita. Laadullista tutkimusta on vaikea arvioida reliabiliteetilla, jonka vuoksi laadullista tutkimusta arvioidaan usein validiteetilla, niin myös opinnäytetyössämme. Opinnäytetyössämme luotettavuutta lisää se, että olemme tehneet kaikki lupaamamme asiat niin kuin on sovittu sekä se, että olemme perustelleet kaikki tekemämme valinnat. Mielestämme olemme myös tutkineet juuri niitä asioita, jotka ovat keskeisiä asioita opinnäytetyömme aiheen ja koko tutkimuksemme ymmärtämisen kannalta.

Luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyy oleellisesti myös tietosuoja (Arene ry, i.a.; SeAMK, 2023). Etenkin henkilötietoja käsiteltäessä on oltava erityisen tarkka ja noudatettava eettisiä periaatteita sekä huolehdittava, että tietosuoja toteutuu. Henkilötietoja sisältävässä tutkimuksessa suunnitelmallisuus, vastuullisuus ja laillisuus ovat tärkeässä roolissa (TENK, 2019, s. 11–12). Tutkija on vastuussa koko tutkimuksen ajan tutkimusaineistosta. Tutkijan on noudatettava lainsäädäntöä ja oman organisaation tietosuojaohjeita. Henkilötietojen käsittelyä koskevat päätökset on pystyttävä perustelemaan ja ne on oltava jälkikäteen tarkistettavissa. Tutkimusta tehdessä on määriteltävä henkilötietojen käyttötarkoitus. Yksityisyyden suojan mukaan haastateltavat eivät saa olla tunnistettavissa materiaaleista, poikkeuksia lukuun ottamatta. Kerätyt henkilötiedot tulee poistaa, kun ne eivät enää ole tutkimuksen kannalta tarpeellisia. Tutkimusaineiston keräämisessä ja säilyttämisessä on siis oltava tarkkana, etenkin henkilötietojen osalta. Aineisto on säilytettävä asianmukaisesti ja niin, että ne eivät voi joutua kenenkään ulkopuolisen käsiin. Tässä työssä kerätyt aineistot säilytimme ainoastaan tutkijoiden omilla tietokoneilla siihen asti, että tutkimus oli saatu valmiiksi. Saadut vastaukset olivat siis ainoastaan opinnäytetyötä tekevien henkilöiden käytössä ja nähtävillä. Työtä tehdessä olemme myös pitäneet huolta siitä, että aineistoista ei selviä kenenkään henkilöllisyys. Tämän vuoksi aineisto pseudonymisoitiin eli käsiteltiin henkilötiedot niin ettei niitä voi yhdistää kehenkään tiettyyn henkilöön ilman lisätietoja (Tietosuojavaalautetun toimisto, i.a.). Opinnäytetyömme valmistuttua, hävitimme kaikki keräämämme aineistot ja materiaalit asiaan kuuluvalla tavalla.

Opinnäytetyössä pyrimme noudattamaan kaikkia eettisyyden ja luotettavuuden periaatteita koko opinnäytetyöprosessin ajan, aina aiheen valinnasta työn julkaisemiseen asti. Opinnäytetyömme kaikki vaiheet on esitelty selkeästi ja niiden valinta on perusteltu. Opinnäytetyön teoria ja tutkimustulokset tukevat myös toisiaan. Pyrimme tekemään opinnäytetyöstä mahdollisimman selkeän, ymmärrettävän ja helppolukuisen, jotta kuka tahansa pääsee opinnäytetyöhön ja koko tutkimukseen sisälle, vaikka ei aikaisemmin aiheesta mitään tietäisikään. Myös luotettavat lähteet lisäävät osaltaan koko työn luotettavuutta sekä lisäävät tutkijoiden asiantuntijuutta ja heidän uskottavuuttansa (Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK), 2022). Lähteitä etsiessä ja valitessa pyrimme löytämään mahdollisimman uusia, ajankohtaisia ja luotettavia lähteitä. Ajankohtaisuuden, julkaisijan ja luotettavuuden lisäksi lähdeä valittaessa on syytä tarkastella myös lähteen relevanssia eli käyttökelpoisuutta ja saavutettavuutta. Tässä opinnäytetyössä pyrimme käyttämään mahdollisimman monipuolisia, ajankohtaisia ja luotettavia lähteitä. Lähteiden luotettavuutta on arvioitu monista eri näkökulmista. Työssä olemme käyttäneet muutamia vanhempiakin lähteitä, mutta niiden luotettavuutta on arvioitu asian pätevyuden ja paikkaansa pitävyyden vuoksi. Lähteinä olemme käyttäneet pääasiassa kirjallisuutta ja tutkimusartikkeleita, mutta myös lakitietoa ja ammattilehtien artikkeleita. Lähteitä käyttäessä tutkimme ja kävimme läpi myös oikeaoppista lähteiden viittausta ja lähteiden merkitsemistä, plagioinnin ja lähteiden väärinkäytön välttämiseksi. Käytetyt lähteet merkitsimme ohjeiden mukaan lähdeluetteloon. Täten työssä pyrimme kunnioittamaan kirjallisia lähteitä ja niiden alkuperäistä kirjoittajaa. Nämä kaikki edellä mainitsemamme asiat tekevät meidän opinnäytetyöstämme luotettavan tutkimuksen.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä osiossa esittelemme ja tarkastelemme haastatteluista saatuja tutkimustuloksia. Saatuja tutkimustuloksia esittelemme asetettujen teemojen avulla. Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia ja selvittää, miten pienituloiset lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Tutkimustuloksissa tuomme esiin haastatteluissa nousseita aiheita ja teemoja. Tutkimustulosten tukena käytämme haastatteluista suoria lainauksia, koska se on paras tapa tuoda esiin lapsiperheiden omia näkemyksiä ja ajatuksia. Käyttäessämme haastateltavien suoria lainauksia, olemme käyttäneet litteroinnin yhteydessä luomiamme tunnuksia (H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7).

8.1 Lapsiperheiden elämäntilanne

Taloudellinen tilanne. Haastateltavien kokemukset omasta tämänhetkisestä taloudellisesta tilanteesta jakoivat mielipiteitä. Myös haastateltavien tulot koostuivat hyvin erilaisista tuloista kuten palkkatuloista ja erilaisista sosiaaliturvaetuuksista kuten asumistuesta, lapsilisästä, elatustuesta ja työttömyysetuudesta. Haastatteluiden perusteella osa haastateltavista koki pärjäävänsä tämänhetkisillä tuloillaan ihan hyvin, eikä kokenut tarvetta muutoksille tai suuremmille tuloille.

Tulot koostuvat siitä mun palkasta. Palkka on niin kuin se tulonlähde ja sanotaan näin, että pärjätään, mutta että ei olla lähdössä ulkomaanmatkallekaan kyllä. (H2)

Saan asumistukea ja sitten saan aika hyvin elatustukea ja hain toimeentulotukea nyt, kun mä oon työttömänä. Sitte ku mä oon osa-aikatöissä niin mun ei tarte hakea toimeentulotukea, mutta nyt sitte ku on vaan se työttömyysturva, niin voi hakea toimeentulotukea. Kyllä mä oon pärjänny sitte. (H1)

Osa haastateltavista taas koki oman taloudellisen tilanteensa todella huonoksi ja niukaksi. Haastateltavat kuitenkin kokivat tilanteen olevan vain tilapäinen ja nostivat esiin taloudellisen tilanteen parantuvan huomattavasti töihin palatessa.

Taloudellinen tilanne on hyvin huono. – – Mulle tulee liitosta ansiosidonnainen päiväraha, kelalta asumistukea, lapsilisää ja lapsen isältä elatustukea. Sitten nyt kun aloitin keikkailemaan niin pikkuhiljaa tulee myös palkkatuloja. (H5)

No hyvin tiukkaa tekee. Mieheltä tulee palkka, mutta siitä lähtee noin neljäsosa velkajärjestelyyn. Mä saan nyt kodinhoitotukea ja sitten sen hoitolisän siihen ja lapsilisät siihen vielä lisäksi, että ne on ne meidän pääsääntöinen tulonlähde. – – Sitten se helpottaa kuitenkin syksyllä kun palaa töihin. (H3)

Yksi haastateltavista koki taloudellisen tilanteensa olevan todella huono. Hän kertoi, ettei mihinkään ylimääräiseen ollut mahdollisuutta. Haastateltavan oli vaikea nähdä ulospääsyä tai mahdollisuutta taloudellisen tilanteensa kehittymiseen.

Vois se olla huomattavasti parempiki. Olis kiva, jotta ois välillä varaa johonki ylimääräiseen ilman, että tarttis ottaa se sitte pois tavallisista asioista mitä tarvittee. Tulot koostuu oikiastaan erilaasista etuuksista, että mitään palkkatuloja ei tosiaan oo. – – Oma tilanne tuntuu vähä siltä, että ei tämä ainakaa paremmaksi tuu menemähän. (H4)

Työtilanne. Haastateltavilla oli hyvin erilaisia työllisyystilanteita. Osa haastateltavista oli työttömiä, osa töissä käyviä, osa työkyvyttömiä ja osa taas pienten lasten kanssa kotona esimerkiksi hoitovapaalla. Haastateltavat kertoivat työtilanteen vaikuttavan merkittävästi taloudelliseen tilanteeseen. Haasteina ja eroina lapsiperheiden vanhempien välillä koettiin kouluttautumisen ja töissä käymisen mahdollisuus, koska kaikilla lapsiperheen vanhemmilla ei välttämättä ole varaa tai mahdollisuutta kouluttautumiseen tai töissä käymiseen.

Tällä hetkellä mä oon täysin työtön. Oon tosi paljon tehnyt osa-aikaisia töitä, elikkä ne on ollut puolesta vuodesta vuoteen. – – (H1)

Itse olen töissä. – – jos mulla olisi parempi palkka, niin mä pystyisin opiskelemaan. (H2)

Mä olen hoitovapaalla ja tuota niin mies on työelämässä. (H3)

Oon ollu terveystyistä jo pidempään työkyvyttömänä, että työtön ja tuskin pystyn töihin palaamaan. (H4)

Perhekoko ja -muoto. Haastatteluun osallistuneilla lapsiperheiden vanhemmilla oli erilaisia perhemuotoja ja erikokoisia perheitä. Haastatteluissa nousi esiin perheen koon ja perhemuodon merkitys esimerkiksi elinkustannuksiin ja tuloihin. Osa haastatteluun

osallistuneista lapsiperheiden vanhemmista olivat yksinhuoltajia, mutta toinen vanhempi osallistui kuitenkin myös jollain tapaa lapsen tai lapsien elämään.

Meidän perheeseemme kuuluu minä ja kaksi tytärtä. No oon tavallaan yksinhuoltaja, asutaan likkojen kans kolmestaan. Toki likkojen isä on myös niiren elämäs mukana, mutta se asuu eri paikas ja mä vastaan pääosin kaikista kuuluista. (H4)

Mun perheeseen kuuluu minä ja lapsi. Lapsi on 5-vuotias, ei muita. Lapsella on myös isä, mutta mä en laske sitä meidän perheeseen. Mä oon yksinhuoltaja. (H5)

Osa haastatteluun osallistuneista lapsiperheiden vanhemmista oli taas kokonaan yksinhuoltajia, eikä toinen vanhempi osallistunut millään tavalla lapsen tai lapsien elämään.

Perheeseen kuuluu minä eli äiti ja sitten mun lapsi eli ollaan tällanen pieni kahden hengen perhe. No mä oon ihan täysin yksinhuoltaja. (H6)

Yksi haastatteluun osallistuneista lapsiperheiden vanhemmista oli myös ydinperheen vanhempi, jolla oli kaksi lasta.

Perheeseen kuuluu minä, mies ja 2 lasta. Perhemuoto on ydinperhe. (H3)

Oma asenne ja asennoituminen. Haastateltavat nostivat esiin oman asenteen ja asennoitumisen sekä persoonan merkityksen taloudellisen tilanteen näkökulmasta. Jokaisella ihmisellä on yksilöllinen elämä ja yksilöllisiä elämänkokemuksia, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, miten tärkeänä taloudellisen tilanteen ja taloudellisen vakauden kokee. Tämän seurauksena esiin nousee myös yksilön oma motivaatio ja mielenkiinto, onko yksilöllä halua tai kykyä tehdä muutoksia oman taloudellisen tilanteensa eteen. Yksilön oma asenne on siis suuressa roolissa ihmisen tekemisten kanssa ja täten sen vaikutus taloudelliseen tilanteeseen on myös merkittävä.

Se on ollu aina samanlainen se tilanne, että mä oon tehny osa-aikatöitä. Niin ne tulot on ollu aina samantyyppisiä, että ne ei oo noussu. Ja sitte ku on työttömänä, niin sitte kuitenkin asumistuki nousee ja saa toimeentulotukea, niin ne tulot taas nousevat kuitenkin siihen melkeen samalle tasolle. Ja sitte jos haluaa jotaki extra-rahaa, niin sitte vaan jonnekki työharjootteluun. (H1)

Mä ajattelen, että tää nyt on tällainen hetkellinen taloudellinen ahdinko vain niinku mikä on tilanne tällä hetkellä ja sitten se helpottaa kuitenkin syksyllä, kun palaa töihin ja saa täyttä palkkaa. (H3)

Ehkä se on persoonallisuuskysymys myös, että kuinka sä suhtaudut omaan tilanteeseesi. (H2)

Toki varmaan paljo kiinni ihmisestä ja omasta ajatuksesta ja uskosta itseensä. (H6)

Taloudellisen tilanteen kehitys. Kysyimme haastateltavilta myös, mitä he ajattelevat taloudellisen tilanteensa tulevaisuudesta ja sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvista leikkauksista. Osa haastateltavista nosti esiin huolen tulojen pienenemisestä entisestään ja erityisesti sen merkityksestä heidän lapsiinsa.

No varmasti paljo vaikuttaa nuo leikkaukset mitä tehdään parhaimmillaanki. Taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaa varmahän muutenki vähä kaikki. Oma tilanne tuntuu vähä siltä, että ei tämä ainakaa paremmaksi tuu menemähän. – – Päällimmäsenä tekis mieli sanoa päättäjille sellaiset terveiset, että älkää ny niitä valmiiksi heikkoja ajako entistä huonompahan tilanteeseen. Sieltä on vaan entistä vaikeampaa nousta. – – Mutta eniten ehkä huolestuttaa se, että tuleeko nämä asiat näkymähän joskus myöhemmin likkojen elämäs. (H4)

Osa haastateltavista ei kokenut sosiaaliturvaetuuksien leikkausten vaikuttavan omaan taloudelliseen tilanteeseensa juuri mitenkään, mutta kertoivat kuitenkin olevansa huolissaan muiden puolesta.

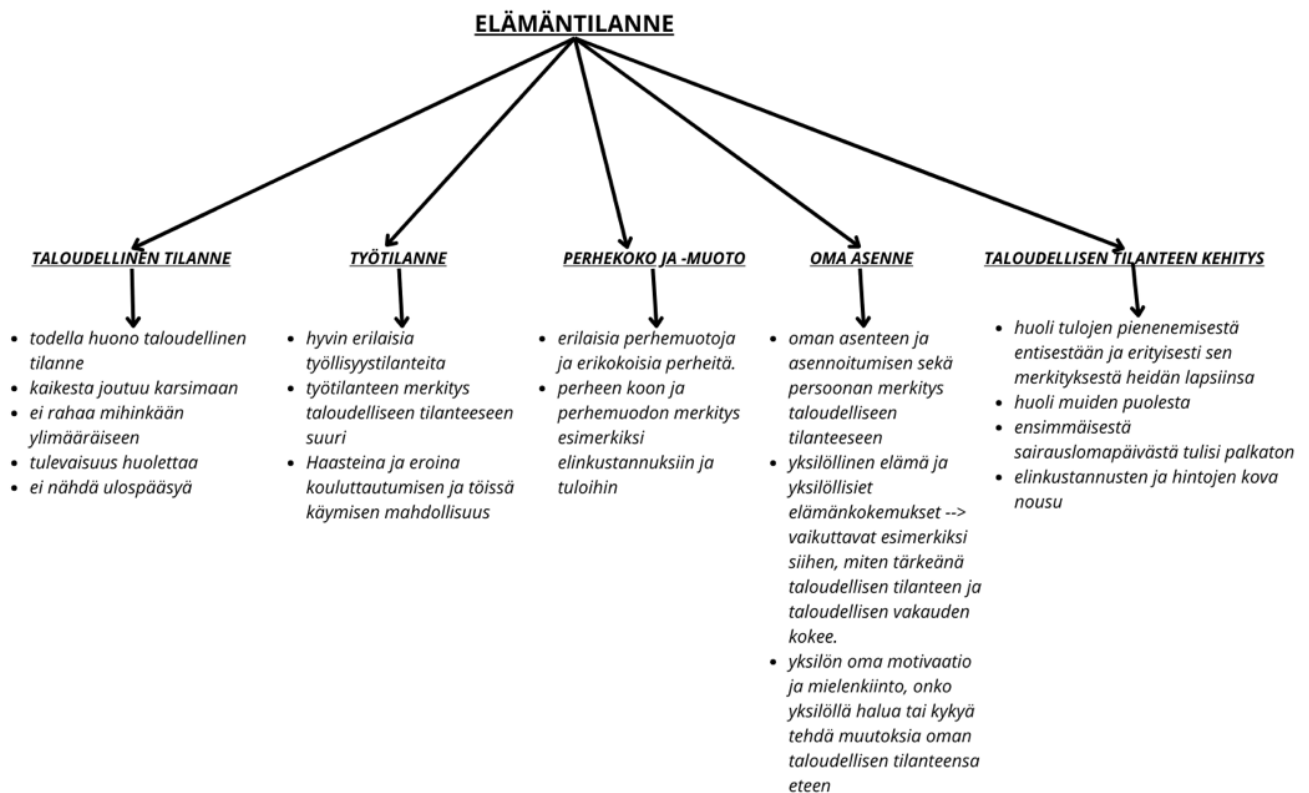
En itte saa käytännös mitään etuuksia, niin omalla kohdalla nuo sosiaaliturvaleikkaukset ei välttämättä niinkää näy, mutta oon huolissani monien muiden puolesta sen suhteen. Ittiäni välillä pelottaa nuo työelämää koskevat uudistukset, ku on jo valmiiksi matalapalkka-alalla, että tuleeko sieltä vielä jotaki selaaasta, mikä heikentää entisestään tätä tilannetta. – – Ja tulevaisuus välillä huoleltaa etenki lapsen kohdalla. Sitä vaan toivois, että tästä ei koituisi sen tulevaisuuden kannalta mitää haittaa. (H6)

Huolta aiheuttivat myös suunnitelmat siitä, että ensimmäisestä sairauslomapäivästä tulisi palkaton sekä elinkustannusten ja hintojen kova nousu. Näiden merkitys pienituloisten lapsiperheiden toimeentuloon ja taloudellisen tilanteen kehitykseen on valtava.

No elinkustannusten kova nousu vaikuttaa paljo, varmasti ois monelle iso helpotus, jos kaikki hinnat lähtis laskuun. Hallituksen leikkaukset kans vaikuttaa ja moniin tosi paljonki. Mulla itellä huoli on myös tuosta, että ensimmäisestä

sairaslomapäivästä tulis palkaton. Se omavastuu tekee tällasen pienipalkkasen ihmisen tiliin älyttömän ison loven. Todennäköisesti se on sitte niin, että sairaana menen töihin, että pärjään. Ei oo mitään vaihtoehtoja jäädä kotiin sairastamaan siinä vaihees, siinä menee meiltä monen päivän ruokarahat sitte jo. (H7)

Lapsiperheet kokivat taloudellisen tilanteensa huonoksi. Haastatteluun osallistuneet lapsiperheet olivat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa, perhemuodot ja -koot olivat erilaisia sekä lapsiperheiden tulot koostuivat erilaisista tuloista kuten ansiotuloista ja erilaisista sosiaaliturvaetuksista. Eroavaisuuksia aiheuttivat myös kouluttautumisen ja töissä käymisen mahdollisuudet sekä sosiaaliturvan leikkausten merkitys perheille. Myös oman asenteen ja asennoitumisen nähtiin vaikuttavan taloudelliseen tilanteeseen ja sen kehitykseen. Näiden rooli taloudellisen tilanteen kannalta on merkittävä, jonka vuoksi nämä tekijät on tärkeää ottaa huomioon puhuttaessa taloudellisesta tilanteesta. Alla olevaan kuvioon 13 olemme kiteyttäneet tutkimustulokset koskien lapsiperheiden elämäntilannetta muodostamiemme teemojen mukaan.

Kuvio 13. Lapsiperheiden elämäntilanne.

8.2 Taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin

Perheiden hyvinvoinnin käsittelyssä käytimme apuna Maslow'n tarvehierarkiaa eli perustarpeita, Allardtin hyvinvointiteorian hyvinvoinnin ulottuvuuksia eli elintasoa, yhteissuhteita ja itsensä toteuttamista sekä Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa eli sosiaalista kasvuympäristöä. Keskityimme enemmän haastateltavien subjektiiviseen kokemukseen hyvinvoinnista eli siihen, millaiseksi he itse kokevat oman hyvinvointinsa.

Hyvinvointi. Haastatteluiden perusteella taloudellinen tilanne vaikuttaa hyvin moninaisesti ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Taloudellisen tilanteen koettiin vaikuttavan merkittävästi etenkin mielen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Moni haastateltavista nosti esiin taloudellisen tilanteen aiheuttavan stressiä, kuormitusta, kireyttä ja unettomuutta, heikentäen hyvinvointia ja omaa jaksamistaan merkittävästi.

On semmoista niinku kuormittavuutta, että energia suuntautuu huomattavasti enemmän siihen omaan talouden miettimiseen ja murehtimiseen. (H2)

No kyllähän se aina silloin tällöin vähän semmoista stressiä ja pientä unettomuuttakin on saattanut aiheuttaa, että mistä saa oikeasti rahat riittämään, että kaikki maksut ja menot saa maksettua ja riittää. (H3)

Kun tää taloudellinen tilanne on huono ja heikko, niin usein öisin tulee mietittyä, että miten selviää taas seuraavahan palkkapäivähän. Täs tilantees on pakosta välillä pinna kiriällä, niin ei aina meinaa oikeen jaksaa. (H6)

Yksi haastateltavista sanoitti huonon taloudellisen tilanteen aiheuttavan epäoikeudenmukaisuutta ja huonommuuden tunnetta, kun ei ole mahdollisuutta hankkia lapselle hänen haluamiaan asioita.

No muhun se ainaki vaikuttaa siten, ku ajattelen että en pysty ostamaan mun lapselle jotain, mitä muut saa. Koen usein sellasta huonommuuden tunnetta. Mitä vanhemmaksi tuo teini tulee, niin sitä enemmän sitäki on alkanu vaivata tämä asia ja usein se kyllä kyselee siitä ja kyseenalaistaa näitä asioita. On myös sanottanu usein sitä, kuinka tämä tilanne tuntuu epäreilulta ja se pohtii usein sitä, että miksi justiinsa meillä on tämä tilanne. Ainakin jatkuvaa stressiä tämä aiheuttaa. Oon itte kans kova murehtimaan asioita jo etukäteen, niin usein stressaan sitä, että jos tulee joku iso rahallinen meno, vaikka auto hajoo tai jotain muuta tällästä yllättävää, niin mistä ihmeestä niihin löytyy sitte rahaa. (H7)

Haastateltavat kertoivat huonon taloudellisen tilanteen aiheuttavan paljon huolta. Haastateluissa nousi esiin myös vaikeus pitää oma huoli ja stressaantuminen lapsilta piilossa ja niin, että se ei huolestuttaisi lapsia.

– – Tuolla mun lapsella on nyt teini-iäs ollu jonki verran sellasta mielialaoireilua ja on selvästi alkanu murehtimaan tätä tilannetta, ku on sitä alkanu enemmän ymmärtää. Itteä harmittaa asia entistä enemmän, kun alkanu näkymään konkreettisemmin ne vaikutukset omassa lapsessaki. (H7)

– – Ja koittaa pitää niin, ettei lapset kuitenkaan murehtisi sitä niinku ja näkisi sitä sellaista, että jäisi jostakin paitsi. On aina semmoinen pieni mures ja sitten kuitenkin, kun olisi mukava kuitenkin pikkuisen koittaa sivuun saada muutaman kympin kuukaudessa – –. (H3)

Elintaso. Hyvinvoinnista keskustellessamme haastateltavien kanssa, hyödynsimme Al-lardtin hyvinvointiteorian elintasoon liittyviä asioita, Maslow'n tarvehierarkian perustarpeisiin liittyviä asioita sekä Bronfenbrennerin ekologiseen systeemiteorian kasvuympäristöön liittyviä asioita. Keskityimme haastateltavien kanssa heidän asumiseensa ja perustarpeisiin.

Haastateltavat kokivat taloudellisen tilanteen vaikuttavan merkittävästi perustarpeisiin ja niiden hankintaan kuten ruoan, vaatteiden ja hygieniatuotteiden hankintaan. Haastateltavat kertoivat joutuvansa tarkkaan laskemaan ruokien ostot, jonka vuoksi joutuvat esimerkiksi ostamaan suurimmaksi osaksi laputettuja eli alennuksessa olevia tuotteita. Haastateltavat nostivat esiin myös taloudellisen tilanteen merkityksen etenkin lasten harrastusmahdollisuuksiin. Haastateltavat kertoivat, etteivät harrastukset onnistu tai ole mahdollisia taloudellisen tilanteen vuoksi.

Enkä siis muistakaan, että milloin meillä olisi ollut semmoisia päiväystuotteita mitkä olisi ollut niinku ilman lappua. (H2)

Aina ku käy kaupas, niin joutuu aika tarkkaan laskia, että riittääkö rahat tähän. Tuntuu inhottavalta, että joutuu ressaamaan sitäki, että miten riittää rahat koko kuun ajaksi ruokahan meille kaikille. Nyt ku likat alkaa olla teini-iäs niin huomaa kans, että ei oo varaa sellaasihin asioihin, mihin monilla muilla on ja esimerkiks harrastukset ei kyllä täs tilantees onnistu. (H4)

Taloudellisen tilanteen ei juurikaan koettu vaikuttavan asuinympäristöön, mutta sitäkin enemmän itse asumiskustannuksiin ja asunnon kokoon. Haastateltavat kertoivat asuvansa pienessä asunnossa perhekokoon nähden taloudellisen tilanteen vuoksi. Myös asumiskustannusten, kuten sähkön hinnan jyrkkä nousu nähtiin vaikuttavan asumiseen.

Mutta kyllähän sitä usein haaveilee, että sais esimerkiksi oman huoneen lapselle, varsinki ku tuosta vielä kasvaa ja tulee ikää lisää. (H6)

Elinkustannukset on noussu paljon ja esimerkiksi tuo sähkön hinta on melko korkeella ja se vaikuttaa meillä, koska meillä kotona on sähkölämmitys. (H7)

Yhteissuhteet. Jatkoimme hyvinvoinnin käsittelemistä haastateltavien kanssa keskustelemalla Allardtin hyvinvointiteorian yhteissuhteisiin liittyvistä asioista ja Maslow'n tarvehierarkian perustarpeisiin liittyvistä asioista kuten yhteenkuuluvuudesta ja sosiaalisista tarpeista.

Haastateltavat kokivat taloudellisen tilanteen vaikuttavan osaltaan sosiaalisiin suhteisiin ja vaikeuttaen niiden ylläpitämistä sekä aiheuttavan osaltaan vertailua ja epämiellyttäviä tilanteita, koska eivät taloudellisen tilanteensa vuoksi pysty esimerkiksi matkustamaan ystäviensä luokse tai osallistumaan erilaisiin tapahtumiin tai reissuihin. Haastateltavat sanoittivat myös vertailevansa esimerkiksi omia tavaroitaan ja omaisuuttaan ystäviensä omiin, joka osaltaan on aiheuttanut myös kateutta ja epäoikeudenmukaisuuden tunnetta.

Kyllähän se rajoittaa, ettei pysty sillalla näkemään niinku kavereita ja tuttuja kun mullakin on kavereita ympäri Suomen niin aina ei pääse nyt niinku lähtemään ja näkemään heitä niinku niin usein mitä haluaisi ja jos on niinku jotakin tapauksia tai muuta niin pitää aina miettiä, että pääseekö sinne lähtemään vai ei ja jos pääsee lähtemään niin sitten, että aivan kaikkeen ei pysty osallistumaan kuitenkaan välttämättä, kun pitää sen budjetin mukaan mennä. (H3)

No kyllä sen huomaa sitte niinku ystävyys-suhteissa sen rahatilanteen. Siinä sen huomaa. Että meillä ei oo mitää sellasia niinku vaikka trampoliinia tai sitte meillä ei oo uima-allasta tai me ei matkustella. Me ei mennä niinku mökkireissulle. Että ne jotka on niinku kokoaikatyössä, niin ne pääsee kokoajan reissuuhin ja sitte mökkilomalle. Vaikka mökkilomalle menis niinku porukalla, niin silti se yhdelle henkilölle se vuokra on joku kolmesataa euroa. – – On aiheuttanut epämiellyttäviä tilanteita. (H1)

Haastateltavat sanoittivat taloudellisen tilanteen aiheuttavan myös ulkopuolisuutta, koska taloudellisen tilanteen vuoksi jätetään pyytämättä enää mihinkään.

No jotkut ystävät ei ihan ymmärrä, että meillä ei oo varaa lähtiä, vaikka risteilylle tai johonki muualle tällaseen. Sitte onki käyny niin, että jättävät kysymättä enää mihinkään. (H6)

Yksi haastateltavista toi esille taloudellisen tilanteen olleen vähintäänkin osatekijä kiusaamisessa, etenkin heidän lapsien kohdalla.

Mun lapsi puolestaan on kohdannu paljonki kiusaamista sellasistaki asioista, joista vois ajatella, että ne saattaa johtua tästä meidän taloudellisesta tilanteesta. (H7)

Itsensä toteuttaminen. Lopuksi keskustelimme haastateltavien kanssa vielä Allardtin hyvinvointiteoriaan ja Maslow'n tarvehierarkiaan kuuluvasta itsensä toteuttamisesta ja sen mahdollisuuksista. Osa haastateltavista kertoi halustaan opiskella ja kouluttautua, mutta kokivat ettei se taloudellisen tilanteen vuoksi ole mahdollista.

Joo, kyllä se vaikuttaa, että jos mulla olisi parempi palkka, niin mä pystyisin opiskelemaan – –. (H2)

Oon myös ite pohtinut, jos opiskelis lisää, mutta nyt se unelma ainakin menee jäihin, kun aikuiskoulutustuki poistuu. Sen jälkeen, ei oo siihen edes sitä pientä mahdollisuutta, mikä ennen oli. (H7)

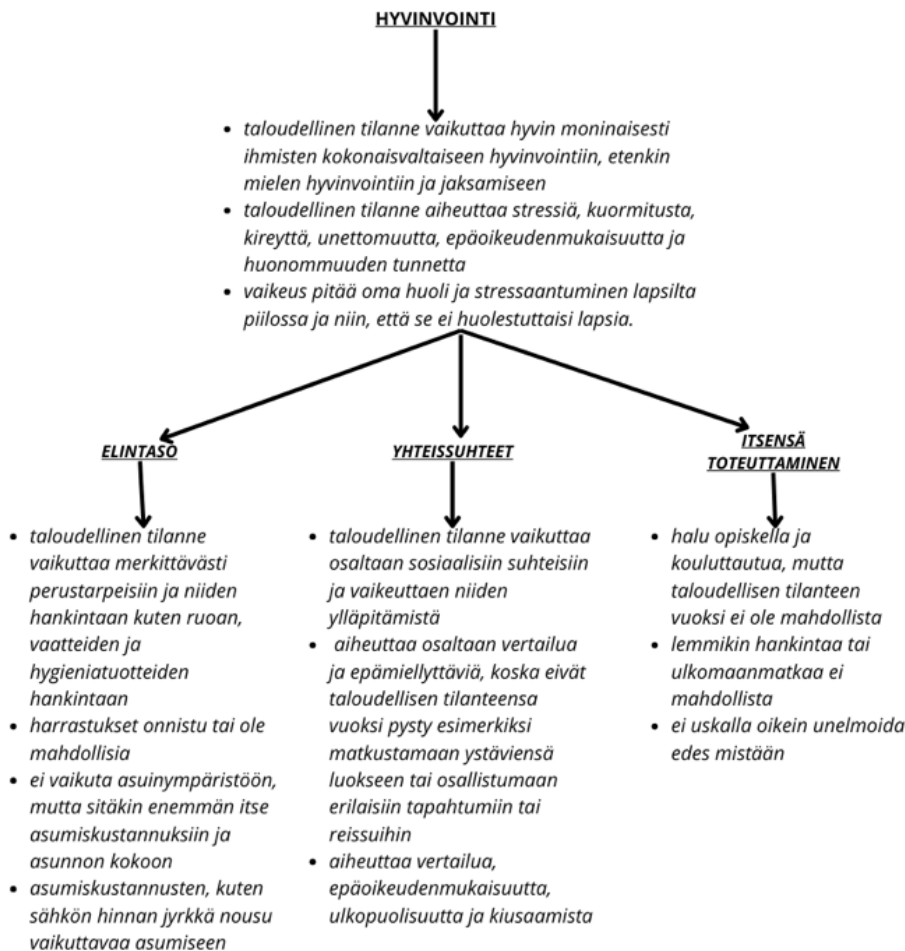
Moni haastateltavista sanoitti myös omia haaveita ja toiveitaan kuten esimerkiksi lemmikin hankintaa tai ulkomaanmatkaa, mutta ne eivät taloudellisen tilanteen vuoksi olleet mahdollisia.

Mutta esimerkiksi lemmikki tai ulkomaanmatka on ollu pitkään meillä haaveissa, mutta ei ne oo mahdollisia tällasella talouden tilanteella. Oon myös ite pohtinut, jos opiskelis lisää, mutta nyt se unelma ainakin menee jäihin, kun aikuiskoulutustuki poistuu. Sen jälkeen, ei oo siihen edes sitä pientä mahdollisuutta, mikä ennen oli. (H7)

Yksi haastateltavista nosti esiin, että huonon taloudellisen tilanteen vuoksi, ei uskalla oikein unelmoida edes mistään.

No välillä rehellisesti tuntuu, että ei aiva edes uskalla unelmoida, kun tietää tämän tilanteensa – –. Harrastukset ei kyllä täs tilantees onnistu, ainakaa ne mahdolliset. (H4)

Taloudellisella tilanteella on hyvin moninaisia vaikutuksia ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Voimavaroissa ja henkisessä jaksamisessa on yksilöllisiä eroja, toisilla ne voivat olla vähäisemmät kuin toisilla. Nämä vaikuttavat osaltaan siihen, miten pystyy omasta taloudellisesta tilanteestaan huolehtimaan. Alla olevaan kuvioon 14 olemme kiteyttäneet tutkimustulokset koskien lapsiperheiden hyvinvointia muodostamiemme teemojen mukaan.

Kuvio 14. Lapsiperheiden hyvinvointi.

8.3 Taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden arkeen

Arki. Tässä osiossa käsittelemme lapsiperheiden arkea ja taloudellisen tilanteen merkitystä siihen. Haastateltavat kokivat arjen olevan ihan tavallista. Arjen koettiin pyörivän pääasiassa töiden, harrastusten, lasten koulunkäynnin ja hoidon ympärillä. Haastateltavat

sanoittivat arjen olevan tasapainottelua näiden osa-alueiden välillä. Arkea ja arjen kulkua siis ohjaavat erilaiset rutiinit.

Meidän arki on aika tavallista. (H5)

No niistä rutiineista nyt lasten arjen ympärillä hyvin paljon. (H3)

Osallisuus. Osallisuus ja osallisuuden kokeminen ovat merkittävä osa arkea. Sillä on vahva yhteys hyvinvointiin. Myös haastatteluissa nousi esiin osallisuus ja osallisuuden kokeminen. Haastateltavat kokivat puutteita näissä taloudellisen tilanteensa vuoksi. Haastateltavat toivat esiin taloudellisen tilanteen rajoittavan heitä ja heidän toimintaansa, koska eivät pysty osallistumaan harrastuksiin tai lähtemään esimerkiksi kavereiden kanssa konsertteihin. Haastateltavat kokivat tämän aiheuttavan myös osattomuutta ja ulkopuolisuutta.

No tavallaan. Kyllähän tuo, että joutuu jättää harrastuksia pois jotenki viittaa siihen. Eikä kyllä pysty lähtiä kavereitten kans oikeen mihinkää. (H4)

No sanotaanko näin, että kyllähän se nyt rajoittaa, että mihinkään konsertteihin tai mihinkään tällaisiin ei kyllä pääse, että tota se on vaan niinku, että kaikki tuollaiset ylimääräiset menot on pitänyt karsia – –. (H3)

No oon kohdannu esimerkiksi siinä, kun ei oo varaa lähtiä kavereiden kans mihinkää. Tai jos mä ny menisin niin sitte pitää miettiä, että mitä syödään loppukuusta. (H6)

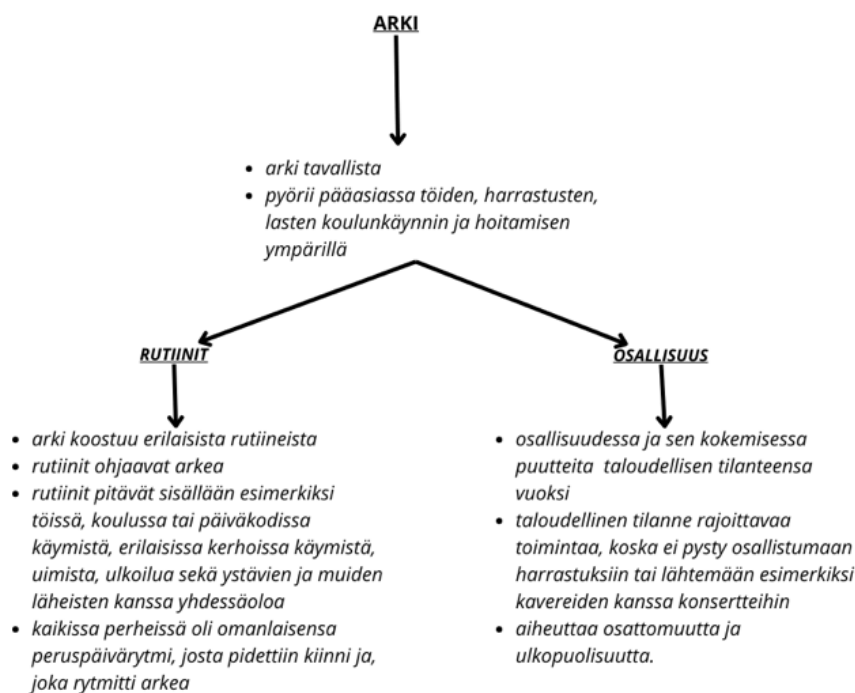
Rutiinit. Jokaisella perheellä on omanlaisensa rutiinit, jotka ovat osa perheen jokapäiväistä arkea. Haastateltavat kertoivat rutiinien pitävän sisällään esimerkiksi töissä, koulussa tai päiväkodissa käymistä, erilaisissa kerhoissa käymistä, uimista, ulkoilua sekä ystävien ja muiden läheisten kanssa yhdessäoloa. Rutinoituneet ja toistuvat toiminnot tekevät arjesta sujuvaa ja tukevat koko perheen hyvinvointia. Haastatteluiden perusteella kaikissa perheissä oli omanlaisensa peruspäivärytmi, josta pidettiin kiinni ja joka rytmitti arkea.

Mies käy töissä ja mitä siinä nyt on niinku arjen pyörittämistä. Päiväkerhossa ollaan käyty ja sitten lapset tai isompi käy noissa kerhoissa, mitä sillä on niin 4 päivänä viikossa. Mä oon koittanut poikien kanssa käydä sitten kerran viikossa aina uimassa, mutta se nyt välillä aina riippuu siitä, että millä tuulella lapset on

ja itse oma jaksaminen, että jaksako lähteä sinne uimahalliin, että se on aina oma hommansa. Koirakin on, niin se on lähdeittävä lenkille – –. (H3)

Meillä arki koostuu pääasiassa siitä, että mä oon töissä paljon, että sitä rahaa tulis edes pikkuusen enemmän ja mun lapsi käy koulussa. Mihinkään harrastuksiin esimerkiksi ei oo kyllä yhtää rahaa, koska joukkuelajit vaatii rahaa ja varusteeta. Vapaa-ajalla me pitkälti yritetään sitte keksiä jotaki mukavaa ilmaasta yhteistä tekemistä, jotta olis jotaki muutaki ku vaan työtä ja koulua. Ja lapsi ny tietysti jonku verran välillä viettää aikaa kavereittensa kans ja ollaan paljo tekemisis meidän suvun ja esimerkiksi lapsen serkkujen kans. (H6)

Lapsiperheiden arki koetaan tavallisena, joka koostuu erilaisista rutiineista. Taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden arkeen oli kuitenkin merkittävä. Sen koettiin vaikuttavan merkittävästi etenkin osallisuuteen ja osallisuuden kokemiseen. Moni haastateltavista toi kuitenkin esiin, että huono taloudellinen tilanne ei tarkoita huonoa elämää tai, että olisi huonompi ihminen. On tärkeä muistaa, että taloudellinen tilanne ei määritä ketään ihmisenä tai sitä, millainen elämä on. Tärkeintä on puhua avoimesti ja sanoittaa omia tunteuksiaan ääneen sekä tarvittaessa pyytää apua. Alla olevaan kuvioon 15 olemme kiteyttäneet tutkimustulokset koskien lapsiperheiden arkea muodostamiemme teemojen mukaan.

Kuvio 15. Lapsiperheiden arki.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa esittelemme opinnäytetyömme johtopäätökset. Tarkastelemme haastatelluista saatuja tuloksia suhteessa kirjoittamaamme teoriaan. Pohdimme myös saamiemme tulosten yhteyttä aiempiin tutkimuksiin. Raportin alussa käsittelemme pienituloisuuden ja lapsiperheen määritelmiä, avaamme hyvinvointia, arkea ja taloudellisen tilanteen merkitystä näihin sekä tarkastelemme niitä lapsiperheiden näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia pienituloisuutta ja taloudellisen tilanteen merkitystä lapsiperheiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli myös selvittää, millainen merkitys taloudellisella tilanteella oli lapsiperheiden mielestä perheen hyvinvointiin ja arkeen. Tutkimuskysymykset opinnäytetyössämme olivat: miten pienituloiset lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Tutkimuksemme kohderyhmänä olivat pienituloiset lapsiperheet. Kohderyhmästä kerättiin vapaaehtoisia haastateltavia asuinpaikkakunnasta riippumatta. Vapaaehtoisia haastateltavia osallistui yhteensä seitsemän. Tutkimukseemme soveltui parhaiten laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmät, koska aiheesta haluttiin saada pienituloisten lapsiperheiden omia ajatuksia, näkemyksiä, mielipiteitä ja kokemuksia.

Tulot jakautuvat yhteiskunnassa merkittävästi esimerkiksi koulutuksen, työmarkkina-aseman ja iän perusteella (THL, i.a.-e). Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014, s. 82) mukaan lapsiperheiden toimeentulo koostuu yleensä vanhempien töistä ansaitsemista ansiotuloista ja lapsiperheille mahdollisesti maksettavista perhepoliittisista tulonsiirroista. Toimeentulon merkitys arkeen ja koko elämään on valtava, mutta täytyy kuitenkin muistaa, että merkitys ei ole pelkästään materialistinen. Köyhyyden nähdään vaikuttavan ja olevan yhteydessä myös hyvinvoinnin vajeisiin kuten esimerkiksi pitkäaikaiseen työttömyyteen, alhaiseen asuimistasoon ja heikkoon terveydentilaan (Lammi-Taskula & Karvonen, 2014, s. 17). Auton (2023, s. 172) mukaan toimeentulon haasteet nähdäänkin yhtenä isoimmista tekijöistä vanhemmuudessa jaksamisessa ja lapsiperheiden arjessa selviämisen suhteen. Nämä ovat yhteydessä myös meidän tekemämme tutkimuksen kanssa.

Lapsiperheiden kokemukset taloudellisesta tilanteesta jakavat mielipiteitä. Tutkimustuloksisstamme nousi esiin taloudellisen tilanteen subjektiivisuus ja monimuotoisuus.

Tutkimustulostemme mukaan työtilanteella, perhekoolla ja -muodolla sekä omalla asenteella ja asennoitumisella on suuri merkitys taloudelliseen tilanteeseen. Jokaisen yksilön oma näkemys taloudellisen tilanteen ja taloudellisen vakauden merkityksestä ovat avainasemassa. Tässä korostuu yksilön oma motivaatio ja mielenkiinto, onko yksilöllä halua tai kykyä tehdä muutoksia oman taloudellisen tilanteensa eteen. Lapsiperheiden tulot koostuvat pääasiassa pelkistä ansiotuloista tai sosiaaliturvaetuuksista tai näistä molemmista. Kaikki perheet kokivat kuitenkin taloudellisen tilanteensa todella huonoksi ja niukaksi, eikä mihinkään ylimääräiseen ollut mahdollisuuksia. Tämä lisää osaltaan eriarvoistumista ja osattomuutta. Esiin nousi myös taloudellisen tilanteen tulevaisuus ja sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Tutkimuksemme mukaan huolta aiheuttaa tulojen pieneneminen entisestään ja sen merkitys heidän lapsiinsa nyt ja tulevaisuudessa.

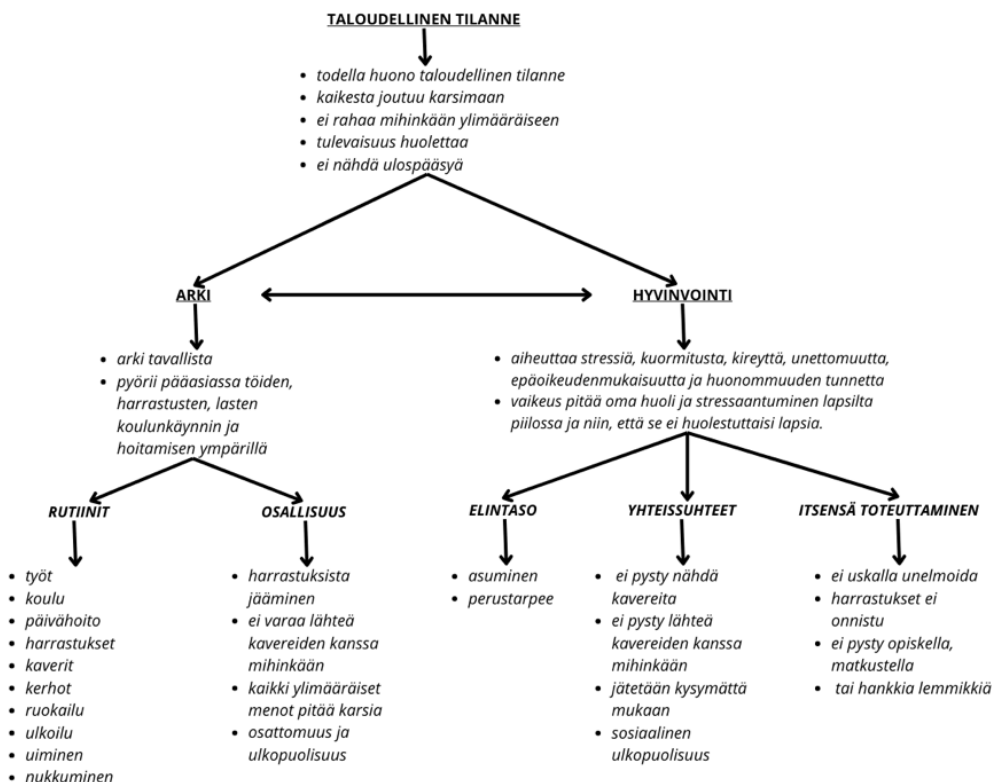
Maslow'n tarvehierarkian mukaan jokaisella ihmisellä on kuitenkin tarve tyydyttää omat tarpeensa tietyllä tasolla ollakseen tyytyväinen ja siirtyäkseen seuraavalle ja ylemmälle tasolle (The school of life, 2019; Kasvumoottori, i.a.). Perustarpeiden eli esimerkiksi ravinnon, nesteen ja unen lisäksi hyvinvoinnin ulottuvuudet yltyvät Allardtin hyvinvointiteorian (Allardt, 1976, s. 37–42) mukaan elintason, sosiaalisiin suhteisiin sekä itsensä toteuttamiseen. Perustarpeet ovat koko hyvinvoinnin perusta ja edellytys. Vasta perustarpeiden tyydyttämisen jälkeen, voidaan siirtyä tavoittelemaan seuraavia tasoja. Huono taloudellinen tilanne on siis vahvasti yhteydessä hyvinvointiin ja jaksamiseen. Pitkittänyt työttömyys ja toimeentulon epävarmuus kuormittavat ja aiheuttavat stressiä (Mieli, i.a.). Jatkuva epävarmuus toimeentulosta ja perustarpeiden tyydyttämisestä on monelle perheelle hyvin konkreettinen tilanne. Tähän vaikuttavat oleellisesti myös maailmantilanne ja inflaatio. Vaikka tavaroiden ja palveluiden hinnat nousevat, ansiotyöstä saatavat palkat tai sosiaaliturvaetuudet eivät nouse samassa suhteessa. Sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset heikentävät pienituloisten asemaa ja toimeentuloa entisestään. Tämä heikentää yksilöiden ja perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Törrösen (2012, s. 80–81) mukaan taloudellinen ahdinko ja toimeentulon niukkuus luovat yksilöille ja perheille toivottomuutta. Hakovirran ja Kallion (2020, s. 126, 128, 139, 141) mukaan köyhyydellä on myös haitallisia vaikutuksia lasten hyvinvointiin myöhemmässäkin vaiheessa. Köyhyys vaikuttaa yhteiskuntatasolla tuottavuuteen, osaamistasoon, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen, lisää työttömyyttä ja tuki riippuvuuksia. Yksilötasolla taas köyhyydellä on huonoja vaikutuksia lasten elämään jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja täten vaarantaa lapsen normaalin kasvun ja kehityksen. Myös asuinolojen merkitys lasten hyvinvointiin on suuri.

Tutkimustulostemme mukaan huonolla taloudellisella tilanteella on vahva yhteys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, etenkin mielen hyvinvointiin. Taloudellisen tilanteen koettiin aiheuttavan stressiä, unettomuutta, ulkopuolisuutta, epäoikeudenmukaisuutta, huonommuuden tunnetta ja kuormitusta. Tutkimustuloksistamme nousi esiin myös vaikeus pitää oma huoli ja stressaantuminen taloudellisesta tilanteesta piilossa lapsilta. Näillä on vahva yhteys mielen hyvinvointiin ja jaksamiseen. On myös hyvä muistaa, että voimavaroissa ja henkisessä jaksamisessa on yksilöllisiä eroja, jotka vaikuttavat siihen, miten omasta taloudellisesta tilanteestaan pystyy huolehtimaan. Tutkimustuloksistamme nousi esiin myös yhteys elintäsoon, yhteissuhteisiin ja itsensä toteuttamiseen Allardtin hyvinvointiteorian mukaan. Tutkimustulostemme mukaan taloudellisella tilanteella ei koettu olevan vaikutusta asuinympäristöön, mutta sitäkin enemmän asumiseen, asunnon kokoon ja perustarpeiden hankintaan. Lapsiperheiden vanhemmat kokivat joutuvansa karsimaan aivan kaikesta, välillä jopa perustarpeiden hankinnasta. Monet perheet asuivat myös perhekokoon nähden liian pienessä asunnossa huonon taloudellisen tilanteen vuoksi. Tutkimustulostemme mukaan taloudellinen tilanne rajoitti myös itsensä toteuttamista ja yhteissuhteita. Lapsiperheiden vanhemmat eivät uskaltaneet edes oikein unelmoida mistään oman taloudellisen tilanteensa vuoksi. Taloudellisen tilanteen koettiin myös rajoittavan ystävien näkemistä ja heidän kanssaan yhdessä asioiden tekemistä.

Taloudellisella tilanteella on suuri merkitys myös arkeen. Jokaisella yksilöllä ja perheellä on omanlaisena arki, koska se sisältää erilaisia toimintoja. Arki koostuu kuitenkin erilaisista rutiineista kuten syömisestä, nukkumisesta, puhtaudesta, töistä, hoidosta, koulusta sekä vapaa-ajasta (Hannola ym., 2019, s. 105–106, 109). Arki koostuu siis erilaisista rutiineista. Vanhempien tehtävä on luoda lapsilleen arkeen toimivat rutiinit ja rytmit, toisaalta taas lapsilla on oikeus myös saada nämä (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 17, 19). Näiden puuttuminen johtaa monesti lasten ja nuorten ongelmiin, myös myöhemmissä vaiheissa. Rutiinien ja rytmien on huomattu olevan keskeisiä ja merkityksellisiä tekijöitä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Rutiinit, niiden toistaminen ja säännöllisyys luovat lapsille turvallisuutta ja helpottavat arjen suunnittelussa niin vanhempia kuin lapsiakin. Ihmisten arjen toiminnot ja rutiinit muodostuvat tiiviissä vuorovaikutuksessa elinolosuhteiden kanssa (Saari, 2011, s. 255). Osaltaan tämä kytkeytyy myös Bronfenbrennerin ekologiseen systeemiteoriaan, joka korostaa sosiaalisen- ja kasvu ympäristön merkitystä lapsen kasvussa ja kehityksessä (Bronfenbrenner, 1979; Kylmäluoma, 2021, s. 33). On kuitenkin hyvä muistaa, että arkeen kuuluu rutiinien lisäksi myös osallisuus, koska lapset viettävät suurimman osan arjestaan

erilaisten aikuisten kanssa kuten esimerkiksi vanhempien, hoitajien, opettajien, vapaaehtoisten, harrastustoiminnan ohjaajien ja kavereiden vanhempien kanssa (Tulensalo ym., 2021, s. 17–18). Lapsien osallisuus ja osallisuuden kokeminen ovat siis aikuisten toiminnan varassa. Osallisuus ja osallisuuden kokeminen ovat lasten oikeus, joka on kirjattu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen sekä useisiin lakeihin. Pienituloisuus vaikuttaa myös kaverisuhteisiin ja niiden muodostumiseen negatiivisesti, koska lapsella ei ole mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi harrastuksiin tai tavata kavereitaan taloudellisen tilanteen vuoksi (Vinberg, 2023, s. 21–22). Osallisuudella ja osallisuuden kokemisella on myös suuri merkitys lapsiin ja lapsiperheisiin.

Tutkimustulostemme mukaan lapsiperheiden arki koetaan ihan tavalliseksi ja sitä rytmittävät perheen omat rutiinit kuten työt, lasten koulu – ja päivähoito, harrastukset, ulkoilut sekä kavereiden näkeminen. Tässä esiin nousi myös osallisuus ja osallisuuden kokeminen. Lapsiperheet kertoivat kokevansa osattomuutta ja ulkopuolisuutta, koska eivät pysty harrastamaan oikein mitään, näkemään kavereitaan tai tekemään mitään ylimääräistä. Tämä aiheuttaa kiusaamista, osattomuutta ja yksinäisyyttä, jotka heikentävät hyvinvointia sekä lisäävät syrjäytymisen riskiä merkittävästi.

Kuvio 16. Tutkimustulokset tiivistettynä.

Yllä olevaan kuvioon 16 olemme tiivistäneet tekemämme opinnäytetyön tutkimustulokset. Taloudellinen tilanne vaikuttaa siis moninaisesti jokaisen yksilön ja perheen elämään. Taloudellisen tilanteen avuksi on kuitenkin saatavilla erilaisia auttavia tahoja. Tärkeää on muistaa, että taloudellisesta ahdingosta ei tarvitse selvitä yksin, vaan kannattaa rohkeasti pyytää apua läheisiltä tai ammattilaisilta. Taloudellinen ahdinko ja heikko toimeentulo ovat laaja ilmiö, joka kasvaa jatkuvasti. Taloudellisessa tilanteessa olevat yksilöt ja perheet kuuluvat myös monien ammattilaisten asiakaskuntaan. Tämän vuoksi on tärkeää tuoda aiheita ja taloudellisen tilanteen merkitystä esiin. Keskeistä on pyrkiä kehittämään toimintamalleja, joiden avulla voitaisiin ennaltaehkäistä taloudellisen ahdingon syntymistä sekä kouluttaa ammattilaisia toimimaan taloudellisessa ahdingossa olevien asiakkaiden kanssa sekä oppia ymmärtämään heidän tilannettaan ja kokemuksiaan paremmin.

10 POHDINTAA

Opinnäytetyömme tekeminen ja koko opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2023. Aiheen valinta tuntui melko helpolta. Aihe oli ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä, koska lapsiperheiden tilanteet ovat olleet viime aikoina paljon esillä esimerkiksi sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten vuoksi, jonka vaikutukset ovat yksilölle, yhteisölle ja koko yhteiskunnalle merkittäviä. Myös oma kiinnostuksemme ohjasi ja vaikutti aiheen valintaan.

Halusimme kohdistaa opinnäytetyön näkökulman lapsiperheisiin, koska sosiaaliturvaan kohdistetut leikkaukset ovat merkittäviä pienituloisille lapsiperheille ja osaltaan lisäävät lapsiperheköyhyyttä. Lapsiperheköyhyydellä voi olla elämän mittaisia vaikutuksia lapsen tulevaisuuteen. Perheiden lisääntyvät taloudelliset vaikeudet voivat heijastua myös lasten elämään ja hyvinvointiin hyvin pitkään. Yhteistyökumppaniksi halusimme tahon, joka toimii pienituloisten lapsiperheiden kanssa ja, jonka kautta pääsisimme haastattelemaan pienituloisten lapsiperheiden vanhempia. Yhteistyötahon etsiminen tuotti alkuun hieman ongelmia, mutta lopulta löysimme itsellemme sopivan yhteistyötahon. Yhteistyötaho koki aiheen ajankohtaiseksi ja merkitykselliseksi. Yhteistyö oli sujuvaa koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Opinnäytetyön suunnitelman valmistuttua jatkoimme prosessia tutustumalla Hope ry:n toimintaan menemällä itse paikan päälle seuraamaan toimintaa. Tutustumiskäynnin jälkeen aloitimme teoriaosuuden työstämisen. Teoriaosuudessa halusimme painottaa taloudellisen tilanteen merkitystä arkeen ja hyvinvointiin. Koemme, että taloudellisen tilanteen vaikutusten kokonaisvaltainen ymmärtäminen edellyttää hyvinvoinnin ja arjen osasten ymmärtämistä. Teoriaosuudessa pidimme tärkeänä sitä, että negatiivisen puolen lisäksi tuodaan esiin myös oman suhtautumisen ja ajattelun merkitystä esimerkiksi nostamalla esiin sitä, että pienituloinen ei silti välttämättä ajattele tai koe itseään pienituloiseksi.

Opinnäytetyömme tutkimusosio syntyi vauhdikkaasti kevään 2024 aikana. Kaikki haastattelut toteutimme helmikuun aikana, analysoimme aineiston helmi-maaliskuun aikana ja maaliskuun-huhtikuun aikana kirjoitimme tutkimusosion puhtaaksi. Tutkimuksemme etenemistä haastoi haastateltavien saaminen, jonka vuoksi haastatteluiden tekeminen vei enemmän aikaa, alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. Tutkimustulokset ovat tiiviisti ja selkeästi

yhteydessä kirjoittamaamme teoriaosuuteen, joka lisää tutkimuksemme luotettavuutta ja yleistettävyyttä.

Käytimme paljon aikaa eettisyyden ja eettisten seikkojen pohtimiseen. Aineiston keräämisen toteutimme kaikkien henkilötietoja kunnioittaen ja jokainen haastatteluun osallistunut esiintyy opinnäytetyössämme anonyyminä. Myöskään yhteistyötahomme paikallistoimijoiden tai haastateltavien paikkakuntia ei tässä opinnäytetyössä mainita. Mielestämme olemme toimineet kaikkien eettisten seikkojen mukaisesti ja onnistuneet tuottamaan eettisesti laadukkaan tutkimuksen.

Teimme opinnäytetyön parityönä. Parityön valikoituminen tapahtui loppujen lopuksi melko helposti. Työn, koulun ja aikataulujen yhdistäminen ei kummallekaan ollut helppoa, mutta työmäärän jakautuminen ja toisen tuki saivat meidät valitsemaan parityön. Koemme olemme parhaimmillamme parityöskentelyssä. Ajatusten vaihto, toisen tuki ja ehkä jopa vuorotellen toisen potkiminen eteenpäin ovat kannattelevia vahvuuksia, jonka vuoksi parityönä tehtävä opinnäytetyö oli mielestämme paras vaihtoehto. Pysyimme hyvin suunnittelemassamme aikataulussa, vaikka se vaati pitkäjänteisyyttä, ajanhallintaa, itsekuria ja turhautumista. Aihe oli kuitenkin meitä itseämme kiinnostava, jonka vuoksi mielenkiinto pysyi yllä koko ajan. Toisaalta mielenkiinnon säilymiseen vaikutti myös se, että opinnäytetyömme oli mielestämme merkityksellinen niin yksilö, yhteisö kuin yhteiskunta tasollakin.

Opinnäytetyöprosessissa keskeistä on myös sosionomin kompetenssit. Arenen (2017, s. 10) ja Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialojen verkoston (Soamk, 2023) mukaan sosionomin kompetensseihin kuuluvat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. Sosionomin kompetenssit näkyvät myös meidän opinnäytetyössämme. Eettinen osaaminen näkyi opinnäytetyössämme tutkimuksen eettisenä tarkasteluna. Tarkastelimme tekemiämme valintoja koko opinnäytetyöprosessin ajan eettisesti ja eettisyyden kannalta. Asiakastyön osaaminen näkyy parhaiten opinnäytetyössä. Teoria- ja tulososio peilaavat omaan osaamiseemme koko opinnäytetyön ajan. Palvelujärjestelmäosaaminen näkyy koko opinnäytetyön tavoitteena saada ymmärrys lapsiperheiden tämänhetkisestä taloudellisesta tilanteesta ja tavoitteesta saada lisää tietoa taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheissä, pienituloisten lapsiperheiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien parantamiseksi. Tutkimusosaamisen todisteena taas on valmistunut opinnäytetyö.

Koko opinnäytetyöprosessi vaatii pitkäjänteisyyttä, tutkimusteorioiden ja -menetelmien ymmärtämistä. Opinnäytetyön tekeminen olisi ollut lähes mahdotonta ilman tutkimus- ja kehittämisosaamista.

Myös kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen näkyvät osaltaan opinnäytetyössämme. Opinnäytetyömme aihe tuo esiin ja kuvaa kriittistä yhteiskuntaosaamista, kun taas opinnäytetyön tavoite osallisuutta ja osallistavaa puolta. Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut nostaa esiin pienituloisten lapsiperheiden omaa näkökulmaa ja ääntä sekä tuottaa tietoa pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheissä. Tavoitteena on ollut selvittää, miten lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta. Yhtenä suurena tavoitteena on ollut myös halu parantaa pienituloisten lapsiperheiden yhdenvertaisempaa asemaa yhteiskunnassa. Opinnäytetyön tekeminen on vaatinut meiltä itsemme johtamistaitoja ja laadun, tiedon sekä tulosten arvioimista.

Koemme, että olemme tuottaneet kokonaisuudessaan onnistuneen opinnäytetyön. Olemme mielestämme tuottaneet opinnäytetyöhön laadukkaan teoria- ja tulososion, jotka antavat ajankohtaista ja merkityksellistä tietoa pienituloisten lapsiperheiden tämänhetkisestä taloudellisesta tilanteesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheissä. Opinnäytetyössä emme keskity pelkästään negatiiviseen puoleen, vaan pyrimme tuomaan esiin myös positiivista puolta sekä keinoja, joilla parantaa omaa hyvinvointiaan tai arjen sujuvuutta. Aihe on ollut alusta asti meitä kiinnostava. Siitä huolimatta opinnäytetyön tekeminen on aiheuttanut välillä turhautumista ja epätoivoa. Mielenkiintoa ja ideoita on ollut paljon, mutta oma jaksaminen, osaaminen ja aika on ollut koetuksella. Tutkimukseen ja sen toteuttamiseen on kuitenkin käytetty kaikesta huolimatta paljon aikaa ja vaivaa. Tutkimuksen haastattelut ja aineistojen litterointi oli työläistä ja vei selvästi eniten aikaa. Myös Hope ry:n toimintaan tutustuminen ja havainnointi vei useita tunteja. Tutkimukseen on siis käytetty paljon aikaa, mielestämme se osoittaa omistautumisemme ja panostuksemme tähän työhön.

Toivomme, että tämän työn avulla saataisiin paremmin esiin pienituloisten lapsiperheiden omaa ääntä ja ajatuksia pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä. Toivomme tätä aihetta nostettavan enemmän esiin ja osaksi yhteiskunnallista keskustelua,

koska pienituloisuudella ja taloudellisella tilanteella on valtava merkitys lapsiin ja nuoriin sekä heidän kasvuunsa ja kehitykseensä.

Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa nousi esiin oman asenteen ja asennoitumisen merkitys yhtenä tärkeänä tekijänä taloudellisen tilanteen kannalta. Tätä voisi olla hyvä tutkia tarkemmin. Oman asenteen ja asennoitumisen merkitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä olisi varmasti hyvä nostaa enemmän esiin, koska omalla asenteella on valtava merkitys kaikkien yksilön toimintaan. Tämän avulla voitaisiin kehittää esimerkiksi uusia työkaluja tai toimintamalleja ihmisten motivointiin tai motivaation parantamiseen koskien esimerkiksi kouluttautumista, työelämään hakeutumista tai oman taloudellisen tilanteen kehittämistä. Opinnäytetyömme tutkimustuloksista kävi ilmi myös se, että taloudellinen tilanne on vaikuttanut moninaisesti jokaisen lapsiperheen arkeen ja hyvinvointiin. Aiheen moninaisuuden ja laajuuden vuoksi, voisi olla hyvä tutkia lisää myös esimerkiksi pienituloisuutta ja taloudellisen tilanteen merkitystä tai pienituloisten lapsiperheiden tukemista ammattilaisten näkökulmasta. Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla myös moniammatillisen yhteistyön rooli pienituloisten lapsiperheiden tukemisessa. Tämän avulla voitaisiin selvittää esimerkiksi, miten tehokkaasti tieto kulkee eri tahojen välillä ja miten eri tahojen yhteistyö sujuu laadukkaimman ja tehokkaimman tuen saamisessa. Tämän pohjalta voitaisiin kehittää myös uusia ja tehokkaampia keinoja tai toimintamalleja toteuttaa entistä laadukkaampaa ja tehokkaampaa moniammatillista yhteistyötä pienituloisten lapsiperheiden tueksi.

LÄHTEET

- Aaltola, J., Valli, R., Eskola, J., Heikkinen, H. L. T., Ilmonen, K., Kiviniemi, K., & Niikko, A. (2001). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus.
- Aaltola, J., Valli, R., Hakala, J. T., Eskola, J., Vastamäki, J., Siekkinen, K., & Syrjälä, L. (2010). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineiston keruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (3. uud. ja täyd. p.)*. PS-Kustannus.
- Aira, T., Kannasoja, S., Kekäläinen, T., & Manu, S. (2021). Hyvinvoinnin mittaaminen edellyttää valintoja - Näkökulmana julkishallinnollinen tiedon tarve. *Focus Localis*, 49(3), 125–131. <https://journal.fi/focuslocalis/issue/download/7929/1268>
- Allardt, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. WSOY.
- Ammattikorkeakoulujen rehtineuvosto (Arene ry). (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren - Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä*. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Ammattikorkeakoulun rehtorineuvosto (Arene ry). (i.a.) *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Autto, J. (2023). *Talouskuri tuli Suomeen*. Vastapaino.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- EAPN-Fin. (2023). *Suomen köyhyysraportti 2023*. Köyhyysvahti. <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2023/10/EAPN-FIN-Koyhyysvahti-2023.pdf>
- Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta. (2022). *Miten Suomi voi nyt ja tulevaisuudessa? Näkökulmia hyvin- ja pahoinvoinnin sekä kansantautien kehitykseen*. <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/TUVJ-6-22.pdf>
- Elovainio, M. (22.9.2016). Psyykkisen kehityksen ja hyvinvoinnin tutkimuksen käsitteistä ja mittaamisesta. *Tieteessä tapahtuu*, 34 (5), 40–43.
- Eläketurvakeskus. (i.a.). *Pienituloisuus*. <https://www.etk.fi/tyo-ja-elakkeet-ulkomailla/kansainvalista-vertailutietoa/elakkeensaajien-tulotaso-kansainvalisesti/pienituloisuus/>
- Eskola, J., & Suoranta J. (2018). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (8. painos.). Gummerus Kirjapaino Oy.

- Euroopan keskuspankki. (i.a.). *Mikä on inflaatio?*
https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.fi.html
- Forss, P., & Vatula-Pimiä, M. (2014). *Sosiaalinen turva ja hyvinvointi (5. uud. p.)*. Edita.
- Grönfors, M., & Vilkkä, H. (2011). *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkkä. https://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Günther, K., Hasanen, K., & Juhila, K. (i.a.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja: Johdanto: analyysi ja tulkinta*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>
- Hakovirta, M., & Kallio, J. (2020). *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Vastapaino.
- Hannola, L., Isoniemi, J., Kalliomäki, J., Rautanen, L., Rönholm, L., & Salmivalli, R. (2019). *Ruuhkavuosiopas: Rakenna hyvä arki ja kukoista töissä*. Tuuma.
- Hiilamo, A., Mäkinen, L., & Ristikari, T. (24.10.2023). *Sosiaaliturvan leikkaukset lisäävät lapsiperheköyhyyttä*. Kalevi Sorsa-säätiö. <https://sorsafoundation.fi/sosiaaliturvan-leikkaukset-lisaavat-lapsiperhekoyhytta/>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö (2. painos.)*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita (15. uud. p. 22. painos.)*. Tammi.
- Honkanen, K., & Poikolainen, J. (2014). Asuinalueet lapsiperheiden vanhempien hyvinvointiympäristöinä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 79 (6), s. 679–687.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504152690>
- Hope. (i.a.). *Mitä Hope on?* <https://hopeyhdistys.fi/mita-hope-on/>
- Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J., & Aho, A.-L. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Hyytinen, T. (6.8.2023). Toimeentulotuen saajien määrä aiotaan puolittaa – hallitus selvittää myös, voidaanko tuki evätä kokonaan. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/a/74-20043998>
- Härkönen, U. (2008). *Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus– Bronfenbrennerin ekologinen systeemitteoria ihmisen kehittymisestä*. Indonesia Dokumen.
<https://dokumen.tips/documents/ulla-haerkoenen-teorian-ja-tutkimuskohteen-vuorovaikutus-soklueffiverkkojulkaisutmonitietpdf.html?page=12>

- Iisakka, L. (2006). *Arviointia: Mitä tilastot voivat kertoa sosiaalisesta pääomasta*. Teoksessa Iisakka, L. (toim.) *Sosiaalinen pääoma Suomessa*. Helsinki: Edita Prima Oy. 103–106.
- Iivonen, E., Siltaniemi, A., Levamo, A.-M., Novitsky, A., & Falk, S. (2021). *Lapsiperheet ja sosiaaliturvauudistus*. Lapsi- ja perhejärjestöjen verkosto. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/05/Lapsi-ja-perhejarjestojen-politiikkasuositus-Lapsiperheet-ja-sosiaaliturvauudistus.pdf>
- Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston palvelut ja tiedonhaku. (i.a.). *Tiedonlähteiden arviointi ja lähdekritiikki: Osaajana kehittyminen 2020–2021*. [Powerpoint-esitys]. <https://infoguides.jamk.fi/tiedonkompassi/aloita>
- Jyväskylän yliopisto. (2021). *Laadullinen tutkimus*. Koppa tietokanta. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Järvinen, I. (31.1.2019). *Vähävaraisen lapsen harrastus on oikeus ja investointi*. Tampereen yliopisto. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2019/01/31/vahavaraisen-lapsen-harrastus-on-oikeus-ja-investointi/>
- Kallinen, K., Nikupeteri, A., Laitinen, M., Lantela, L., Turunen, T., Nurmi H., & Leinonen, J. (2021). Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät. *Kasvatus & aika*, 15 (2), 4–21. <https://doi.org/10.33350/ka.80332>
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2019). *Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas: Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansaneläkelaitos (KELA). (20.12.2023). *Muutoksia Kelan etuuksiin vuonna 2024*. <https://www.kela.fi/muutokset/5904549/muutoksia-kelan-etuuksiin-vuonna-2024>
- Kansaneläkelaitos (KELA). (25.1.2024a). *Pikaopas perustoimeentulotukeen*. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-pikaopas>
- Kansaneläkelaitos (Kela). (25.1.2024b.). *Suomen sosiaaliturva*. <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>
- Karvonen, S., Kestilä, L., Saikkonen, P., & Aalto, A. (2022). *Suomalaisten hyvinvointi 2022*. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos THL.
- Kasvumoottori. (i.a.). *Maslow'n tarvehierarkia*. <https://kasvumoottori.fi/lessons/maslowin-tarvehierarkia/>
- Keski-Suomen museo (KEMU). (i.a.). *Haastattelut*. Jyväskylän kaupunki. <https://www.jyvaskyla.fi/keskisuomenmuseo/tietopalvelu/ohjeita-nykydokuun/tallennusmenetelmat/haastattelut>

- Kirjalainen, M. (2023). *Kokemukset lapsiperheiden köyhyydestä: laadullinen tutkimus internetin keskustelupalstalla* [AMK-opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023060521688>
- Koivuranta, E. (1.12.2022). *Monessa lapsiperheessä asumiseen kuluu liikaa rahaa. Asuntosäätiö*. <https://www.asuntosaatio.fi/artikkeli/monessa-lapsiperheessa-asumiseen-kuluu-liikaa-rahaa/#408a91fd>
- Korvela, P. (2014). Arjen rakentumisen ja rytmien kokoavaa tarkastelua. Teoksessa Korvela, P., & Tuomi-Gröhn, T. (toim.), *Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohtissa* (s. 318–341). (Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja; Nro 9). Kuluttajatutkimuskeskus. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/31acb5e5-d399-49ab-9e27-24365a293d65/content>
- Krogerus, M., Tschäppeler, R., Earnhart, P., & Naski, H. (2012). *Pieni suuri päätösten kirja: 50 toimivinta ratkaisumallia*. Atena.
- Kylmäluoma, A. (2021). *Lastenpsykiatriseen osastohoitoon päätyneen lapsen polku sekä avun ja tuen tarpeiden tulkitseminen palvelujärjestelmissä* (Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies 250) [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. UEF. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3793-3>
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. (2010). *Lapsen hyvä arki*. Kirjapaja.
- Lahtela, J. (1.11.2022). *Lasten hyvinvoinnin mittaaminen ei ole yksinkertainen tehtävä*. Tieto & Trendit. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lasten-hyvinvoinnin-mittaaminen-ei-ole-yksinkertainen-tehtava/>
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2000/20000812>
- Laki toimeentulotuesta 1412/1997. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>
- Lammi-Taskula, J., & Karvonen, S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Laukkanen, H. (2010). *Lapsiperheiden hyvinvointitarpeiden selvitys Siilisetin alueella* [AMK-opinnäytetyö, Savonia ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010111114383>
- Leinonen, R. (12.12.2018). *Sisällönanalyysi*. Spoken. <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>
- Liikanen, M. (11.6.2004). *Vapaa-aika – Työn vastakohta, harrastuksia vai vapautta?*. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2004_2_vapaa-aika.html
- Lincoln, T. (2021). *Qualitative Research: A Field Manual for Ministry Students*. <https://doi.org/10.31046/atlaopenpress.24>

- Londén, P., Palanne, A., Peltosalmi, J., Teittinen, A., & Typpö, L. (2023). *Kelan palvelut ja sosiaaliturva. Sosiaalibarometri 2023*. SOSTE. https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2023/06/Sosiaalibarometri-2023_2_Kelan-palvelut-ja-sosiaaliturva.pdf
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). (24.5.2021). *Vanhemman hyvinvointi*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemman-hyvinvointi/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). (26.9.2023). *Sosiaaliturvan leikkauksilla on pitkäkestoiset vaikutukset lapsiin*. https://www.mll.fi/blogi/sosiaaliturvan-leikkauksilla-on-pitkakestoiset-vaikutukset-lapsiin/?post_date=20230926150048
- Martela, F. (2022). Hyvinvoinnin mittaaminen edellyttää hyvinvoinnin teoriaa: Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykypäivään. *Yhteiskuntapolitiikka*, 87(5–6), 565–572. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022112366604>
- Mattila, Y. (2014). *Toimeentuloturva (3. uud. p.)*. Finva.
- Metsämuuronen, J. (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelp.
- Mieli. (2022). *Mielenterveyden käsi -julistet neuvolaan ja varhaiskasvatukseen*. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/mielenterveyden-kasi-juliste-neuvolaan-ja-varhaiskasvatukseen/>
- Mieli. (6.10.2023). *Perheet*. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/>
- Mieli. (i.a.). *Työttömyys voi kuormittaa*. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/tyottomuus-voi-kuormittaa/>
- Montonen, H. (7.2.2023). *Hyvinvoinnin ulottuvuudet - Ohjausalan opiskelijoiden kokemukset hyvinvointinsa rakentumisesta ohjatun harjoittelun aikana [pro gradu -työ, Itä-Suomen yliopisto]*. UEF. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20230313>
- Möttönen, S., & Niemelä, J. (2005). *Kunta ja kolmas sektori: Yhteistyön uudet muodot*. PS-kustannus.
- Niemelä, I. (2022). *"Kun rahat eivät riittäneet vaatteisiin" Hopen asiakasperheiden kokema huono-osaisuus, ansaitsevuus ja häpeä* [pro gradu -työ, Itä-Suomen yliopisto]. UEF. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20220104>
- Niemi, P., Rautiainen, A., Kannasoja, S., Haapakoski, K., Pellinen, J., & Mäntysaari M. (2017). Hyvinvoinnin teoriat hyvinvoinnin edistämiseksi ja poliittisessa päätöksenteossa. *Hallinnon tutkimus*, 36 (3), s. 166–181. <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98563/56308>
- Nuorisotyön tallentaja (Nuoperi). (15.1.2023). *Voimaantuminen eli valtautuminen (empowerment)*. <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=32>
- Perheen palvelupolku. (i.a.). *Vapaa-aika ja nuoruus*. <https://perheenpalvelupolku.fi/ikakaudet/nuoruus/lahipiiri-ja-ymparisto/>

Perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Pulkkinen, L. (2022). *Lapsen hyvinvointi alkaa kodista*. PS-kustannus.

Riihelä, I., & Tupelin, P. (2020). *Vähävaraisuuden merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnissa ja onnellisuudessa: Kyselytutkimus Porvoon suomalaisen seurakunnan tekemästä työstä lapsiperheiden parissa* [AMK-opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020112323829>

Rotkich, A., & Sorsa, T. (2020). *Työ ja perhe ne yhteen sopii: Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaisissa lapsiperheissä*. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/03/82d1c052-perhebarometri2020.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006a). *Aineisto- ja teorialähtöisyys*. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006b). *Tutkimuksen arviointia – referointia*. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html

Saari, J. (2011). *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus Helsinki University Press.

Salonen, A., Kurenlahti, M., & Jaaksi, A. (9.7.2023). *Mitä on hyvinvointi?* <https://artosalonen.com/mita-on-hyvinvointi/>

Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK). (5.6.2023). *AMK-tutkinnon (AMK) opinnäytetyöohje*. <https://moodle.seamk.fi/mod/resource/view.php?id=1038340>

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2006). *Terveysten edistämisen laatusuositus*. https://stm.fi/documents/1271139/1359643/terveydenlaatusuositus_1.pdf/adbcbaf5-7cad-4e36-86bc-77fac9769466

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (26.6.2023). *Toimeentulotuki*. <https://stm.fi/toimeentulotuki>

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (i.a.-a). *Lapset, nuoret ja perheet*. <https://stm.fi/lapset-nuoret-perheet>

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (i.a.-b). *Lapsistrategia*. <https://stm.fi/lapsistrategia>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto (Soamk). (2023). *Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). (22.11.2023a). *Toimeentulo on yhteydessä vauvaperheiden äitien hyvinvointiin mielialasta lapsitoiveisiin*. <https://thl.fi/-/toimeentulo-ongelmat-tuovat-monenlaisia-hyvinvoinnin-eroja-lapsiperheisiin>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (27.4.2022a). *Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään? (UUSI)*. [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=U9qYvLSLgE>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (3.3.2022b). *Toimeentulo-ongelmat tuovat monenlaisia hyvinvoinnin eroja lapsiperheisiin*. <https://thl.fi/-/toimeentulo-ongelmat-tuovat-monenlaisia-hyvinvoinnin-eroja-lapsiperheisiin>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (8.12.2023b). *Perheiden moninaisuus*. <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-a). *Eriarvoisuus*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-b). *Hyvinvoinnin mittaaminen*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/hyvinvoinnin-mittaaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-c). *Hyvinvointi*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-d). *Positiivinen mielenterveys eli mielen hyvinvointi*. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/positiivinen-mielenterveys-eli-mielen-hyvinvointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-e). *Toimeentulo*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/toimeentulo>
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Terveyskirjasto. (5.11.2020). *Mitä terveys on?* <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00903>
- The School of Life. (10.4.2019). *Why Maslow's Hierarchy Of Needs Matters*. [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=L0PKWTta7IU>
- Tieteen termipankki (TEPA). (3.8.2023). *Sosioekonominen status*. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/sosioekonominen%20status>
- Tietosuojavaltutetun toimisto. (i.a.). *Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot*. <https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi>
- Tilastokeskus. (16.6.2023). *Perheiden määrä väheni edelleen vuonna 2022*. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8jxlulw9u9a0cvz1lafhjk0>
- Tilastokeskus. (i.a.-a). *Lapsiperhe*. <https://www.stat.fi/meta/kas/lapsiperhe.html>
- Tilastokeskus. (i.a.-b). *Pienituloisuus*. <https://www2.stat.fi/meta/kas/pienituloisuus.html>

- Tilastokeskus. (i.a.-c). *Sosioekonominen asema*.
https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/sosioekon_asema.html
- Tulensalo, H., Kalliomeri, R., & Laimio, J. (2021). *Kohti lapsen näköistä osallisuutta*. Pelastakaa Lapset ry. <https://www.pelastakaaalapset.fi/lapsilta-opittua/wp-content/uploads/sites/80/2023/09/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turunen, S. (2023). *Lapsiperheköyhyys: perheiden kokemuksia köyhyysrajalla elämisestä ja kirkon roolista avunantajana* [AMK-opinnäytetyö, LAB ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023101627631>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Törrönen, M. (2012). *Onni on joka päivä: Lapsiperheen arki ja hyvinvointi*. Gaudeamus.
- Uusitalo, H., & Simpura, J. (2020). Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85, 5–6, s. 579–587. <https://core.ac.uk/download/pdf/358472288.pdf>
- Valli, R., Aaltola, J., Laajalahti, A., & Herkama, S. (2018a). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). PS-kustannus.
- Valli, R., & Aarnos, E. (2018b). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5., uudistettu painos.). PS-kustannus.
- Vinberg, J. (2023). *Lapsen ääni 2023*. Pelastakaa Lapset ry. <https://www.pelastakaaalapset.fi/wp-content/uploads/2023/10/lapsen-aani-2023.pdf>
- Vuori, J. (2021). *Aineiston tuottaminen: Aineiston käsittely analyysia varten ja aineistojen tallentaminen*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>
- Vuori, J. (i.a.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja: Tutkimusetiikka ihmistieteessä*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>
- Väestöliitto. (i.a.). *Lasten ja perheiden hyvinvointi*. https://www.vaestoliitto.fi/vaikuttaminen/lasten-ja-perheiden-hyvinvointi/?qclid=CjwKCAiAg9urBhB_EiwAgw88mdTZEj2xqvJB76M3hbHOUgZchQwLml8_atxzdjN-nJ_2eqV7ua8FnhoCFzgQAvD_BwE
- Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomake

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Suostumuslomake

Liite 4. Esimerkki analyysistä

Liite 1. Haastattelurunko

Taustatiedot:

- Keitä perheeseesi kuuluu/Montako henkeä perheeseesi kuuluu?
- Millainen perhemuotonne on?
- Vanhempien työtilanne?

Arki

- Millaista arkenne on ja minkälaisista asioista se koostuu?
 - (työ, harrastukset, rutiinit jne.)
- Millaiseksi koet tämänhetkisen taloudellisen tilanteenne ja miten tämänhetkiset tulonne koostuvat?
- Miten taloudellinen tilanteenne vaikuttaa arkenne (elintaso, asuminen, koulutus, harrastukset, vapaa-aikaa, matkustaminen yms.) ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella ylipäätään on?
 - Koetko tai oletko kohdannut osattomuutta tai ulkopuolisuutta taloudellisen tilanteenne vuoksi? Jos kyllä, miten?
 - Koetko taloudellisen tilanteen vaikuttavan mahdollisuuksiin perheenä tai yksilönä? Jos kyllä, miten?
 - Oletteko voineet toteuttaa tai viedä eteenpäin toiveitanne, unelmianne tai tavoitteitanne? Miten/miksi ette?
- Onko taloudellinen tilanne vaikuttanut asumiseen/asuinympäristöön? Miten?

Hyvinvointi:

- Millaisista asioista perheenne hyvinvointi koostuu?
 - Perustarpeet, elintaso, yhteissuhteet, kasvuympäristö, itsensä toteuttaminen

- Miten koet taloudellisen tilanteenne vaikuttavan perheenne hyvinvointiin ja jaksamiseen?

- Miten koet taloudellisen tilanteenne vaikuttavan perheen jäsentenne mielen hyvinvointiin?

- Millainen merkitys taloudellisella tilanteella on ollut ystävyys-suhteisiin, perhesuhteisiin tai muihin sosiaalisiin suhteisiin?

- Kuormittaako taloudellinen tilanteenne perhettänne tai aiheuttaako se jonkinlaisia huolia esimerkiksi tulevaisuuden suhteen? Jos kyllä, miten/millaisia?
 - Taloudellisen tilanteen tulevaisuus ja kehitys, miten näkevät ja mitkä tekijät vaikuttavat?
 - Sosiaaliturvan leikkaukset?

Liite 2. Saatekirje

Hyvä lapsiperheen vanhempi. Olemme sosionomiopiskelijat Nanna Koivuniemi ja Salla Rantanen Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Pyydämme teitä osallistumaan haastatteluun, jossa kerätään tietoa pienituloisuudesta ja taloudellisen tilanteen merkityksestä lapsiperheiden näkökulmasta. Tässä saatekirjeessä kerromme haastattelusta ja sen tarkoituksesta.

Yhteistyökumppanimme toimii Hope ry. Haastatteluista saatujen tietojen perusteella luodaan tuotos, joka hyödyttää Hope ry:tä ja pienituloisten lapsiperheiden kanssa työskenteleviä muita tahoja. Yhteistyökumppanimme Hope ry on oikeutettu saamaan valmis opinnäytetyö.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, eikä siihen osallistuminen maksa teille mitään. Haastatteluun osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Haastattelussa kysytyt kysymykset turvaavat jokaisen perheen anonymiteetin. Kaikkia tietoja, joita haastattelussa ilmenee, käsitellään nimettömästi ja luottamuksellisesti. Koko opinnäytetyöprosessin ajan, vastaukset ovat anonyymejä, ja siten haastatteluun vastanneita ei voi tunnistaa valmiista opinnäytetyöstä. Haastattelun vastauksista kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti, kun haastattelun vastausten analysointivaihe on valmis.

Haastatteluun osallistuminen vie aikaa noin 1 h. Haastattelun kysymykset ovat avoimia kysymyksiä, joihin on mahdollista vastata omin sanoin. Haastattelu voidaan myös keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan myöhemmin Theseus-tietokantaan. Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori Mirva Siltakorpi.

Mikäli haastattelusta ilmenee kysymyksiä, vastaamme niihin mielellämme.

Ystävällisin terveisin opinnäyte- ja tutkimustyön tekijät, Nanna Koivuniemi, sos21c, nanna.koivuniemi@seamk.fi Salla Rantanen, sos21c, salla.rantanen@seamk.fi

Liite 3. Suostumuslomake

Tutkimuksen nimi: Pienituloisuus ja taloudellisen tilanteen merkitys lapsiperheiden näkökulmasta

Tutkimuksen toteuttaja: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, Nanna Koivuniemi ja Salla Rantanen

Opinnäytetyön ohjaaja Mirva Siltakorpi

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on haastattelun avulla selvittää, miten lapsiperheet kokevat tämänhetkisen taloudellisen tilanteensa ja millainen merkitys taloudellisella tilanteella on lapsiperheiden näkökulmasta.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumuksen, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Liite 4. Esimerkki analyysistä

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
"Tällä hetkellä mä oon täysin työtön – –." (H1)	Työtön.	TYÖTILANNE	TALOUDELLINEN TILANNE
"Mä olen hoitovapaalla ja tuota niin mies on työelämässä." (H3)	Minä olen hoitovapaalla ja mies töissä.		
"Itse olen töissä. – – jos mulla olisi parempi palkka, niin mä pystyisin opiskelmeaan." (H2)	Töissä käyvä. Jos olisi parempi palkka, opiskelisi.		
"Oon ollut terveyssyistä jo pidempään työkyvyttömänä, että työtön ja tuskin pystyn töihin palaamaan." (H4)	Terveyssyistä työkyvytön työtön.		
"Mun perheeseen kuuluu minä, ja lapsi. Lapsi on 5-vuotias, ei muita. Lapsella on myös isä, mutta mä en laske sitä meidän perheeseen. Mä oon yksinhuoltaja." (H5)	Yksinhuoltaja, jolla yksi poika.	PERHEKOKO JA –MUOTO YHTEYDESSÄ TALOUDELLISEEN TILANTEeseen	
"Meidän perheeseen kuuluu minä ja kaksi tyttäret. No oon tavallaan yksinhuoltaja, asutaan likkojen kans kolmestaan. Toki likkojen isä on myös niiren elämässä mukana, mutta se asuu eri paikka ja mä vastaan pääosin kaikista kuluista." (H4)	Pääasiassa yksinhuoltaja, jolla 2 tyttäret.		
"Perheeseen kuuluu minä, mies ja 2 lasta. Perhemuoto on ydinperhe." (H3)	Ydinperhe, johon kuuluu minä, mies ja 2 lasta.		
"Ehkä se on persoonallisuuskysymys myös, että kuinka sä suhtautut omaan tilanteeseesi." (H2)	Persoonaa vaikuttaa siihen, miten suhtautuu omaan tilanteeseen.	OMAN ASENTEN JA ASENOITUMISEN MERKITYS TALOUDELLISEEN TILANTEeseen	
"Mä ajattelen, että tää nyt on tällainen hetkellinen taloudellinen ahdinko vain niinku mikä on tilanne tällä hetkellä ja sitten se helpottaa kuitenkin syksyllä kun palaa töihin ja saa täyttä palkkaa." (H3)	Hetkellinen taloudellinen ahdinko, joka helpottaa töihin palatessa.		

<p>"Toki varmaan paljon kiinni ihmisestä ja siitä omasta ajatuksesta ja uskosta itseensä." (H6)</p>	<p>Kiinni ihmisestä, omasta ajatuksesta ja uskosta itseensä.</p>		
<p>"Se on ollut aina samanlainen se tilanne, että mä oon tehny osa-aikatöitä. Niin ne tulot on ollut aina samantyyppisiä, että ne ei oo noussu. Ja sitte ku on työttömänä, niin sitte kuitenkin asumistuki nousee ja saa toimeentulotukea, niin ne tulot taas nousevat kuitenkin siihen melkeen samalle tasolle. Ja sitte jos haluaa jotaki extra-rahaa, niin sitte vaan jonneki työharjoitteluun." (H1)</p>	<p>Taloudellinen tilanne on aina ollut samanlainen ja samalla tasolla. Jos haluaa lisätuloja, voi mennä työharjoitteluun.</p>		